

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

KANDIDATUPPSATS VT 2015
Nationalekonomiska institutionen

Basel III och Sveriges fyra storbanker

Författare:

Jessica Dederling

Louise Söderqvist

Handledare:

Dag Rydorff

Förord

Under våra tre år på Ekonomihögskolan vid Lunds universitet har Baselreglerna endast berörts mycket grundläggande i de kurser vi läst. Vi ansåg det därför vara intressant att skriva vår kandidatuppsats i nationalekonomi inom detta område eftersom ingen av oss hade någon djupare kunskap i ämnet. Genom författandet av denna uppsats har vi lärt oss otroligt mycket nytt och om intresse fanns när arbetet påbörjades är det ingenting mot vad som är fallet idag.

Vi vill rikta ett varmt tack till våra respondenter; Sven-Erik Forsgren, Martin Johansson, Andreas Skogelid, Jonas Svärting och Fredrik Södergren. Tack för att ni med största engagemang tog er tid att svara på våra frågor trots en redan stor arbetsbörda. Er medverkan har betytt oerhört mycket för vårt arbete med denna uppsats.

Sist, men absolut inte minst, vill vi uppmärksamma den person som varit vår stöttepelare genom hela processen, och det är vår fantastiska handledare Dag Rydorff. Tack för dina goda råd, kreativa idéer och ditt ständigt upplyftande humör som har bidragit med ovärderlig inspiration och energi från början till slut. Om alla lärare vore som du är vi övertygade om att fler elever skulle uppfatta sin uppsatsperiod som betydligt roligare.

Jessica Dederling

Louise Söderqvist

Lund 2015-05-27

Sammanfattning

Sedan Sverige industrialiserades på 1870-talet har landet varit utsatt för flera finansiella kriser, vilka vanligtvis orsakas av att det finansiella systemet hamnar i obalans. Den senaste globala krisen som drabbade världen och därmed Sverige blev ett bevis på att bankernas kapitaltäckningsregler inte var tillräckliga och att förtroendet för bankerna sviktade på grund av detta. Förtroende är extremt viktigt inom det finansiella systemet och för att ett starkt förtroende och även en trygg stabilitet i det finansiella systemet ska upprätthållas, finns regler och lagar.

Ett nytt kapitaltäckningsregelverk implementerades 2007 i Sverige. Detta regelverk, som benämns Basel II, hade som främsta ändamål att stärka den finansiella marknadens stabilitet. I och med den finanskris som slog till samma år stod det klart att dessa regler inte var tillräckliga, och att ännu striktare regler var nödvändigt. Det nyligen utkomna regelverket, vilket benämns Basel III, implementerades därför i början av 2014.

De fyra storbankerna i Sverige; Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank utgör tillsammans en övervägande del av den finansiella marknaden i Sverige. Vårt syfte med denna uppsats är att undersöka hur de fyra storbankerna förhåller sig till kapitaltäckningsreglerna enligt Basel III samt vilka konsekvenser implementeringen inneburit för det finansiella systemet generellt sett. För att på bästa sätt kunna uppfylla syftet med denna uppsats använder vi oss av kvalitativa intervjuer, vilka har genomförts med en representant från varje storbank. För att få en mer övergripande och objektiv syn på Basel III genomförs även en intervju med en representant från Sveriges Riksbank. Representanterna får svara på frågor kring regelverket och även beskriva hur respektive bank förhåller sig till Basel III samt hur regelverket påverkar deras verksamhet.

Av studien framkommer att bankerna upplever regelverket som tämligen komplext men att regelverket troligtvis kommer innebära att bankerna blir mer stabila och får bättre kontroll över sina risker. Det är möjligt att det är för tidigt att avgöra hur Basel III påverkar de svenska storbankerna och att regelverket behöver realiseras fullt ut innan några väl förankrade slutsatser kan göras.

Abstract

Sweden has been hit by several financial crises since the industrialization in 1870. The main reason for the appearance of a financial crisis is usually that the financial system is unbalanced. The latest financial crisis showed that the capital adequacy rules for banks were not sufficient and that the confidence in banks declined because of this. The reason for the existence of rules and laws for the actors in the financial system is to maintain confidence and a sense of security.

In 2007, the implementation of the new capital adequacy regulations started in Sweden. These regulations are called Basel II and the regulations primary purpose is to strengthen the stability of the financial market. Due to the financial crisis that hit Sweden and the rest of the world during the same year, it became clear that a stricter regulation of banks were necessary. This was the reason why the Basel Committee started to develop the regulation for banks, resulting in a new regulatory framework named Basel III, which began to be implemented in Sweden in January 2014.

The four major banks in Sweden; Handelsbanken, Nordea, Swedbank and SEB together constitute a predominant part of Sweden's financial market which is why we choose the purpose of this thesis to be how these banks relate to the regulatory framework Basel III. In order to fulfil the purpose of this thesis we choose to conduct interviews with a representative from each of those banks. We also choose to conduct an interview with a representative from the Swedish Central Bank in order to obtain a more comprehensive and objective understanding of the regulatory framework. During the interviews the representatives responds to questions concerning the regulations, how each bank relates to Basel III, and how their business has been affected.

The study revealed that banks experienced the regulatory framework Basel III rather complex but that the regulations probably will mean that the banks will be more stable and keep better track of their risks. It is possible that it is still too early to determine how Basel III has affected the major Swedish banks and that the regulatory framework needs to be fully implemented before any well-founded conclusions can be made.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Problemdiskussion	9
1.3 Frågeställning	10
1.4 Syfte	10
1.5 Avgränsning	10
1.6 Disposition	10
2. METOD	12
2.1 Metodansats	12
2.2 Val av forskningsmetod	13
2.3 Datainsamling.....	14
2.3.1 Primärdata.....	14
2.3.2 Sekundärdata	14
2.4 Urval.....	14
2.4.1 Urval banker	14
2.4.2 Urval intervjuer.....	14
2.5 De empiriska observationerna	15
2.6 Tillvägagångssätt analys	16
2.7 Validitet och reliabilitet.....	17
3. REFERENSRAM RISK.....	19
3.1 Riskhantering	19
3.2 Kreditrisk.....	19
3.3 Marknadsrisk.....	20
3.4 Operativ risk.....	20
3.5 Likviditetsrisk.....	20
3.6 Systemrisk	20
3.7 Spridningsrisk.....	21
4. TEORETISK REFERENSRAM	22
4.1 Den finansiella sektorns roll och betydelse.....	22
4.2 Vikten av att reglera banker	22
4.3 Kapitaltäckningsgrad som regleringsverktyg.....	23
4.4 Baselkommittén.....	24
4.5 Regelverkets ställning och implementering	24
4.5.1 Basel och EU.....	25
4.5.2 Basel och Sverige	25
4.6 Basel I	25
4.6.1 Schablonmetoden enligt Basel I.....	26
4.6.2 Brister med Basel I som senare ledde fram till Basel II	26
4.6.3 Övergångsreglerna: Basel I-golv.....	27
4.7 Basel II.....	27
4.7.1 Pelare 1: Grundläggande kapitalkrav	27
4.7.1.1 Kreditrisker.....	28

4.7.1.2 Schablonmetoden enligt Basel II.....	28
4.7.1.3 Intern metod och intern rating.....	29
4.7.1.4 Operativa risker enligt Basel II	30
4.7.1.5 Basmetoden och schablonmetoden.....	31
4.7.1.6 Internmätningmetoderna (AMA-metoden)	31
4.7.2 Pelare 2: Aktiv risktillsyn.....	31
4.7.3 Pelare 3: Genomlysning och information.....	32
4.8 Basel III	32
4.8.1 Brister med Basel II som ledde fram till Basel III	32
4.8.2 Basel III och kapitalkravet.....	33
4.8.3 Kapitalbuffertar.....	33
4.8.4 Likviditetsregleringarna.....	34
4.8.4.1 Liquidity Coverage Ratio, LCR.....	34
4.8.4.2 Net Stable Funding Ratio, NSFR	34
4.8.5 Bruttosoliditetsmått.....	34
4.8.6 Basel III:s systempåverkan.....	35
5. EMPIRI	36
5.1 Intervjufrågorna.....	36
5.2 Handelsbanken	36
5.2.1 Respondenten	36
5.2.2 Grundläggande kapitalkrav kreditrisk.....	36
5.2.3 Grundläggande kapitalkrav operativ risk.....	37
5.2.4 Grundläggande kapitalkrav marknadsrisk.....	37
5.2.5 Likviditetsregleringarna.....	37
5.2.6 Implementeringen	38
5.2.7 Riskbedömning och tillsyn	38
5.2.8 Utveckling till följd av Basel III	38
5.3 Nordea	39
5.3.1 Respondenten	39
5.3.2 Grundläggande kapitalkrav kreditrisk	39
5.3.3 Grundläggande kapitalkrav operativ risk.....	39
5.3.4 Grundläggande kapitalkrav marknadsrisk.....	39
5.3.5 Likviditetsregleringarna.....	39
5.3.6 Implementeringen	40
5.3.7 Riskbedömning och tillsyn	40
5.3.8 Utveckling till följd av Basel III	40
5.3.9 Framtiden	41
5.4 SEB	42
5.4.1 Respondenten	42
5.4.2 Grundläggande kapitalkrav kreditrisk.....	42
5.4.3 Grundläggande kapitalkrav operativ risk.....	42
5.4.4 Grundläggande kapitalkrav marknadsrisk.....	42
5.4.5 Likviditetsregleringarna.....	42
5.4.6 Implementeringen	42
5.4.7 Riskbedömning och tillsyn	43
5.4.8 Utveckling till följd av Basel III	43
5.4.9 Framtiden	44
5.5 Swedbank	44
5.5.1 Respondenten	44
5.5.2 Grundläggande kapitalkrav kreditrisk.....	45

5.5.3 Grundläggande kapitalkrav operativ risk.....	45
5.5.4 Grundläggande kapitalkrav marknadsrisk.....	45
5.5.5 Likviditetsregleringarna.....	45
5.5.6 Implementeringen	45
5.5.7 Riskbedömning och tillsyn	45
5.5.8 Utveckling till följd av Basel III.....	46
5.5.9 Framtiden	47
5.6 Sveriges Riksbank	47
5.6.1 Respondenten	47
5.6.2 Effekter av Basel III.....	47
5.6.3 Implementeringens påverkan på bankerna.....	48
5.6.4 Utveckling till följd av Basel III.....	48
5.6.5 Brister med Basel III.....	49
6. ANALYS	50
6.1 Kreditrisk.....	50
6.2 Operativ risk	50
6.3 Marknadsrisk.....	51
6.4 Likviditet	52
6.5 Implementering i verksamheten	52
6.6 Ökad mängd kapital	54
6.7 Negativ påverkan.....	55
6.8 Utvecklande eller hämmande?	57
6.9 Framtiden	58
7. AVSLUT	60
7.1 Avslutande diskussion.....	60
7.2 Slutsats och egna reflektioner	61
7.3 Förslag till fortsatt forskning.....	62
KÄLLFÖRTECKNING	63
Tryckta källor	63
Elektroniska källor	63
Muntliga källor.....	65
BILAGOR	66
Bilaga 1: Frågor till bankerna.....	66
Bilaga 2: Frågor till Sveriges Riksbank	67

1. INLEDNING

I detta kapitel redogörs för bakgrunden till vårt val av ämne samt den problemdiskussion som ligger till grund för vår frågeställning. Vi beskriver även hur uppsatsen är disponerad samt vilka avgränsningar som gjorts. Syftet med detta kapitel är att ge läsaren en grund inför det fortsatta läsandet, samt en förståelse för bakgrunden till Basel III:s uppkomst och intention.

1.1 Bakgrund

I samband med industrialiseringen i slutet av 1870-talet ägde den första stora finansiella krisen rum i Sverige. Krisen grundade sig främst i obligationsupplåningen som genomfördes i syfte att förse järnvägsnätets expansion med kapital. Den andra stora krisen som drabbade Sverige benämns deflationskrisen, med anledning av att den var en konsekvens av första världskriget (Boksjö, Lönnborg-Andersson, 1994, s.6). Utbudet av varor steg kraftigt under denna period vilket resulterade i att prisutvecklingen bromsades vilket i sin tur medförde att inflationen i Sverige övergick till deflation (Boksjö, Lönnborg- Andersson, 1994, s.19). Sveriges tredje stora kris inträffade på 1930-talet och hade sin grund i Kreugerimperiets sammanbrott. Ända fram till 1990-talet kunde Sverige sedan hålla sig från finansiella kriser då fastighets- och finanskrisen slog till (Boksjö, Lönnborg-Andersson, 1994, s.6). Denna kris tros ha uppkommit på grund av bland annat kreditmarknadens avreglering 1985, vilket resulterade i att det inte längre fanns någon övre begränsning gällande bankernas utlåning (Boksjö, Lönnborg-Andersson, 1994, s.41).

Den senaste globala finanskrisen ägde rum 2007-2008 och gjorde det besvärligt för både små och medelstora företag i Sverige och övriga Europa att finansiera sina investeringar med hjälp av lån från banker. Bankerna blev efter krisen betydligt mer återhållsamma i sin utlåning till de små och medelstora företagen (Ekonomifakta, 2011).

Den senaste finanskrisen blev även ett klart bevis på att Basel II inte var ett tillräckligt strängt regelverk och Baselkommittén var överens om att ännu ett nytt regelverk var nödvändigt (Riksbanken, 2011). Baselkommittén är en kommitté vars mål är att förbättra internationella standarder för reglering och tillsyn av banker (Riksbanken, 2010). Det nya regelverket, som kom att bli Basel III, skulle komma att ha ännu striktare krav. Det huvudsakliga ändamålet med Basel III var att förstärka bankernas kapacitet att stå emot förluster, och dessutom förhindra uppkomsten av en ny finansiell kris. Det nya regelverket ställer dessutom högre krav vad gäller eget kapital och likviditet (Riksbanken, 2011).

1.2 Problemdiskussion

En finansiell kris är en konsekvens av att det finansiella systemet hamnar i obalans. Det finansiella systemet utgörs till stor del av affärsbankerna vars uppgift är att omvandla sparande till finansiering, handskas med risker samt möjliggöra effektiva betalningar. Om en bank stöter på problem med sin betalning är risken stor att det snabbt sprider sig till övriga banker, detta eftersom bankerna är sammankopplade i och med utlåning sinsemellan. Inträffar samma dilemma världen över drabbar detta bankerna på ett liknande sätt eftersom verksamheten inte skiljer sig åt anmärkningsvärt (Riksbanken, 2008).

Förtroende är en drivande faktor för det finansiella systemet, och för att säkra kundernas förtroende finns diverse regler. Dessa regler läggs fram av Baselkommittén och kallas för Baselreglerna (Riksbanken, 2008). Baselreglernas främsta syfte är att stärka finansmarknadens stabilitet samt förbättra riskhanteringen (Riksbanken, 2010)

För närvarande anser Riksbanken att den finansiella stabiliteten fungerar väl, dock är det svenska banksystemet stort men samtidigt koncentrerat. Vidare har bankerna i Sverige en hög andel marknadsfinansiering och en mindre del eget kapital relativt sina resurser. Det innebär i sin tur att det finansiella systemet i Sverige är extremt känsligt för eventuella störningar. De omständigheter som i nuläget skulle kunna innebära en störning är det stora risktagandet som råder på den finansiella marknaden, likväl den höga och stigande skuldsättningen som de svenska hushållen har försatt sig i. Riksbanken menar att insatser kan behöva göras för att ha möjlighet att förstärka bankernas stabilitet och för att minska riskerna gällande hushållens skuldsättning. Riksbanken råder därför Finansinspektionen att tidigarelägga införandet av ett bruttosoliditetskrav för bankerna i Sverige och även att de inför ett amorteringskrav för de svenska bolånen (Riksbanken, 2014 b).

Då de svenska bankernas resurser mestadels består av bolån finns en koppling mellan de skulder som tas i och med hushållslån och bankernas nuvarande situation. För att ha möjlighet att stärka bankernas tålighet mot störningar måste man minska de förekommande sårbarheterna i det svenska banksystemet. Ett ökat eget kapital är ett sätt att åtgärda detta problem, och då de tidigare regelverken; Basel I och Basel II inte varit tillräckligt strikta, har man därför nu valt att implementera Basel III i Sverige (Riksbanken, 2014 b).

1.3 Frågeställning

Basel III är tänkt att stärka bankernas motståndskraft vid en eventuell finanskris. Vi anser det därför vara intressant att i denna uppsats besvara följande fråga: Hur påverkas Sveriges fyra storbanker och finansiella system av det nya regelverket Basel III?

1.4 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka och få en bild av hur Sveriges fyra storbanker förhåller sig till Basel III och hur detta regelverk påverkar deras verksamhet samt Sveriges finansiella system generellt sett.

1.5 Avgränsning

Vi väljer att endast intervjua representanter från fyra svenska banker samt Riksbanken. Det främsta skälet till detta är att Sveriges fyra storbanker; Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank tillsammans utgör en tillräckligt stor del av den finansiella marknaden i Sverige, då de tillsammans har en marknadsandel på cirka 80 % av inlåningen från de svenska privat- och företagskunderna (SOU, 2011). Vi har även försökt nå Finansinspektionen för en intervju, men då vi fick svaret att de inte hjälper till med studentförfrågningar på grund av brist på resurser för sådana ändamål, intervjuar vi endast Riksbanken utöver de fyra storbankerna.

1.6 Disposition

Vår studie presenteras i sex övergripande kapitel vilka speglar arbetsgången för denna uppsats. Nedan följer en kortfattad beskrivning av innehållet i varje kapitel.

Kapitel 2 beskriver metoden vi väljer för vår undersökning. I detta kapitel återfinns metodansats, val av forskningsmetod, datainsamling, urval av banker och intervjuer, de empiriska observationerna, analysens tillvägagångssätt samt validitet och reliabilitet. Kapitlet syftar till att skapa trovärdighet och förståelse för studien samt ge läsaren en insikt i hur arbetet med uppsatsen har fortlöpt.

I *Kapitel 3* presenterar vi den referensram beträffande risk som en del av det empiriska materialet vilar mot. Initialt förklarar vi hur risk hanteras följt av en beskrivning av olika typer av risk som är av relevans för vår studie.

Kapitel 4 utgörs av teorin och beskriver de olika Baselregelverken, Baselkommittén samt hur risk beräknas enligt de olika regelverken. Syftet med denna referensram är att ge läsaren en bredare förståelse för det område vi väljer att undersöka.

Kapitel 5 omfattas av empirin. I detta kapitel redogör vi för den primärdata som samlats in under intervjuerna vi genomfört vilken utgörs av svaren från de fyra storbankerna samt Riksbanken.

Kapitel 6 omfattas av analysen. I detta kapitel binds referensramen samman med den införskaffade empirin. Här analyserar vi och redogör för vilka likheter det finns mellan bankerna samt vad vi själva tror att svaren grundar sig i.

Kapitel 7 är uppsatsens avslutande kapitel. I detta kapitel redogör vi för och diskuterar svaret på vår forskningsfråga. Dessutom läggs våra egna reflektioner och slutsatser fram. Kapitlet avslutas med förslag till fortsatt forskning.

2. METOD

I detta kapitel beskrivs och motiveras den metod som använts vid genomförandet av undersökningen. Vi beskriver även tillvägagångssättet vid intervjuerna samt vilka urval som gjorts vad gäller banker och intervjuer. Vidare innehåller kapitlet ett avsnitt om reliabilitet, validitet samt utformning och tillvägagångssätt i analysen. Syftet med detta kapitel är att ge läsaren inblick i hur arbetet har gått till samt en motivering till varför studien har genomförts på just detta sätt.

2.1 Metodansats

Vid empiriska undersökningar finns det alltid en risk att det slutgiltiga resultatet har skapats via själva undersökningen, detta på grund av att den redan bestämda omgivningen eller tillståndet har en sådan effekt på undersökningen. För att ha möjlighet att bedöma i vilken omfattning resultatet grundar sig i den sanna framställningen av verkligheten, eller om det snarare har uppkommit på grund av den valda metoden, krävs att så kallad metodkunskap tillämpas. Lämplig metodkunskap är till stor nytta för att möjligheten ska finnas att i efterhand tydligt kunna visa vilka delar av resultatet som har uppkommit med hjälp av metoden och vilka delar av resultatet som har uppkommit av verkligheten (Jacobsen, 2002, s.19f).

Då det är svårt att applicera samhällliga omständigheter genom att använda sig av enkla teorier, är det viktigt att systematiskt urskilja likheterna mellan samhällsförhållandena och de olika teorierna. Man brukar tala om två olika synvinklar; deduktiv och induktiv metod (Holme & Solvang, 1997, s.51).

Den deduktiva metoden är den metod som utgör exempel på den allmänna tolkningen om hur teorin förhåller sig till praktiken eller empirin. Med utgångspunkt i detta kan forskaren sedan koppla samman sin kunskap med de teorier som är relevanta för området för att därefter förklara och bevisa en hypotes som ska komma att utsättas för en empirisk prövning (Bell & Bryman, 2003 s.23f).

Den induktiva metoden är den metod som har den minst bestämda karaktären, och kallas därför ofta för "upptäckens väg" då den deduktiva metoden ofta förklaras som "bevisens väg" (Holme & Solvang, 1997, s.51). Den induktiva metoden har fått mycket kritik på grund av att man anser att det är omöjligt för människan att ställas inför en händelse helt likgiltig, utan några som helst subjektiva tankar eller förutfattade meningar. Den deduktiva metoden har å andra sidan

fått kritik på grund av att en viss osäkerhet uppstår då möjlighet finns att forskaren endast får fram det resultat denne vill få fram. Detta på grund av att risken finns att de avgränsar resultatet för att få fram den slutsats de hoppats på (Holme & Solvang, 1997, s.51f).

Utgångspunkten i vår uppsats bygger på den induktiva metoden med anledning av att resultatet bygger på den empiri vi fått fram genom de intervjuer som genomförts. Då syftet med denna uppsats inte är att bevisa något specifikt utan att vi snarare vill undersöka och försöka redogöra för hur förhållandet mellan bankerna och regelverket ter sig är denna metod den bäst lämpade.

2.2 Val av forskningsmetod

När en passande forskningsmetod ska väljas för en studie görs detta med utgångspunkt i uppsatsens syfte och tillvägagångsätt, då metodens främsta uppgift är att generera en djupare förståelse för det bestämda problemområdet. Den metod man som forskare väljer att använda i sin studie kan antingen vara kvantitativ eller kvalitativ (Jacobsen, 2002).

Vid användande av den kvantitativa metoden samlar man som forskare in och sammanställer data, fastställer kvantiteten av detta för att sedan analysera det i numeriska termer. Den kvalitativa metoden riktar i stället in sig på lågt strukturerad data som exempelvis intervjuer med öppna svar (Holme & Solvang, 1997). Om det endast är ett fåtal enheter som ska undersökas har den kvalitativa metoden förmåner gentemot den kvantitativa metoden (Jacobsen, 2002).

Då vi i vårt fall endast har en respondent från respektive storbank anser vi att den kvalitativa metoden är den mest kvalificerade och i vårt fall kan den ge oss en bredare förståelse kring hur regelverket Basel III påverkar bankerna.

Som Jacobsen (2002) tar upp lägger den kvalitativa metoden även större vikt vid små skillnader och tar upp det sällsynta hos varje informator, vilket vi anser är en oerhört viktig faktor vid fördjupning och förståelse av regelverket Basel III.

Vid användning av den kvalitativa metoden, som inte innehåller givna svarsalternativ, ökar även sannolikheten att svaren blir mer specifika då respondenten får möjlighet att i större utsträckning svara på ett sådant sätt som speglar verkligheten på bästa möjliga sätt (Jacobsen, 2002). Det är således ett viktigt argument till varför vi väljer att använda oss av den kvalitativa metoden.

En nackdel med den kvalitativa metoden är att den kan kräva mer resurser än den kvantitativa (Jacobsen, 2002). I och med att intervjuerna genomförs över telefon upplever vi inte

detta som ett problem.

2.3 Datainsamling

Studiens datainsamling har effekt på resultatet på olika sätt, därför är det viktigt att vid genomförande av en studie eller undersökning särskilja primärdata och sekundärdata (Jacobsen, 2002, s.161).

2.3.1 Primärdata

Primärdata utgörs av det material som är den första informationen en forskare lyckas samla på sig, detta sker direkt från en grupp eller personer genom intervjuer av olika slag. Denna typ av datainsamling är konstruerad för en speciell typ av frågeställning (Jacobsen, 2002, s.152). Den primärdata vi använt oss av till denna uppsats utgörs av de genomförda intervjuerna.

2.3.2 Sekundärdata

Det materialet som införskaffas genom att en annan problemställning förklaras eller genom andra intentioner kallas för sekundärdata. Forskaren använder då data som någon annan tagit fram, exempelvis en annan forskare eller författare (Jacobsen, 2002, s.153). Den sekundärdata vi väljer att använda är främst digitala källor i form Finansinspektionens och Riksbankens hemsida. Även tryckta källor används.

2.4 Urval

2.4.1 Urval banker

Vi är väl medvetna om det faktum att vår undersökning avgränsas till endast fyra banker, men då dessa fyra banker enligt SOU (2011) utgör en tillräckligt stor del av Sveriges finansiella verksamhet anser vi att de fyra bankerna är tillräckliga för att på ett tillfredställande sätt kunna besvara vår forskningsfråga. Utöver intervjuer med Sveriges fyra storbanker väljer vi även att intervjua Sveriges Riksbank. Syftet med denna intervju är att ge undersökningen en mer rättvis och övergripande syn av hur Basel III påverkar Sveriges finansiella system och dess främsta aktörer.

2.4.2 Urval intervjuer

Syftet med kvalitativa intervjuer är att erhålla en tydligare helhetsbild av det som ska undersökas, vilket medför att svaren från intervjuerna har en mycket betydande roll. Har respondenterna inte

tillräcklig kunskap i ämnet blir resultatet från intervjuerna inte lika väsentlig som det skulle varit om respondenterna istället hade suttit inne på viktig och relevant information. Risken är då att resultatet blir missvisande (Jacobsen, 2002, s.153). När man använder sig av kvalitativa undersökningar väljer man att intervjua personer utifrån det ämne man valt att undersöka (Jacobsen, 2002, s.198).

Utifrån denna information anser vi det vara mest logiskt att intervjua en respondent från varje storbank, givet att denne har kunskap om Basel III. Genom våra respektive föräldrar kom vi i kontakt med en person på respektive bank. Dessa personer ledde oss sedan vidare till de personer på varje bank som ansågs vara lämpade att besvara våra frågor om Basel III. Via vår handledare fick vi kontakt med respondenten på Riksbanken, då han hjälpte oss att komma i kontakt med en person som arbetar med finansiell stabilitet. Intervjupersonerna består således av fyra representanter från Sveriges storbanker; Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank samt en respondent från Sveriges Riksbank. Samtliga respondenter är män och en närmare beskrivning av dessa återfinns i kapitlet där empirin presenteras.

2.5 De empiriska observationerna

I uppsatsen använder vi oss av öppna intervjuer som är en av de mest använda datainsamlingsmetoderna gällande teorigenerering enligt Johansson Lindfors (1993). Anledningen till metodens popularitet kan vara att de är såväl kostnadsbesparande som tidsbesparande (Johansson Lindfors, 1993).

I en så kallad öppen intervju har språket stor betydelse på grund av att respondenten får frihet att formulera sig på ett personligt sätt. Det är viktigt att den som intervjuar agerar och uttrycker sig på ett sådant sätt att alla intervjuer ter sig så lika som möjligt. Med andra ord är det viktigt att forskaren inte ställer frågorna på ett sådant sätt att de kan uppfattas annorlunda av de olika respondenterna (Holme & Solvang, 1997).

De empiriska observationerna väljer forskaren att utföra skriftligt eller spela in. Risken finns att tiden inte är tillräcklig för att hinna föra korrekta anteckningar och i sådant fall rekommenderas bandinspelning. Endast anteckningar kan dessutom göra det svårt för forskaren att få svaren identiska med det respondenten säger. Dock har även bandinspelningar sina nackdelar. Dessa är främst att det finns en risk att respondenten kan känna sig otrygg och eftersom målsättningen med denna metod är förtroende så kan bandinspelning ibland ifrågasättas

(Holme och Solvang, 1997).

På grund av vad som ovan beskrivits väljer vi att tala om för våra respondenter innan intervjuerna äger rum inspelning kommer att ske. Vi är dock tydliga med att detta endast görs i syfte att vi i efterhand ska kunna återge svaren korrekt. Anteckningar kommer att göras under intervjuernas gång i den mån tiden tillåter för att sedan transkribera i efterhand med hjälp av inspelningarna.

Vi anser att det bästa sättet att uppfylla uppsatsens syfte är att inhämta kunskap, information och reflektioner från yrkesverksamma personer i den finansiella sektorn. Då uppsatsens syfte är att undersöka regelverkets påverkan på Sveriges storbanker och finansiella stabilitet anser vi att denna metod är bäst lämpad för att besvara våra frågor och funderingar kring Basel III.

Innan varje intervju äger rum skickar vi frågeformuläret till respondenten i syfte att ge dem möjlighet att förbereda sina svar. Vi vill att respondenterna ska få en klar uppfattning om vad det är vi är intresserade av att få svar på och även ge dem möjlighet att ställa frågor angående eventuella oklarheter vad gäller formuleringarna. På grund av att respondenterna befinner sig i Stockholm och Uppsala och vi författare befinner oss i Lund väljer vi att utföra intervjuerna via telefon på uppbokad tid. Under hela samtalet har vi vårt intervjuformulär i beredskap för att kunna anteckna i den mån det är möjligt, och sedan i direkt anslutning göra en komplett redogörelse av intervjun genom transkribering. I de fall vi inte hinner anteckna hela svaren kommer vi att spela vi upp intervjuerna igen.

2.6 Tillvägagångssätt analys

När forskaren genomfört en öppen intervju återstår analysprocessen. Denna består av tre olika faser vilka är följande; beskrivning, systematisering samt kategorisering och sammankoppling. Denna analysprocess är däremot en aning förenklad. Den beskrivande fasen innebär att forskaren eftersträvar att erhålla en djupgående och komplett beskrivning av det insamlade materialet i största möjliga utsträckning. Detta medför exempelvis att de utförda intervjuerna måste registreras på ett så noggrant sätt att det är möjligt att fullfölja de andra faserna. För att ha möjlighet att föra vidare den insamlade information krävs det sedan att materialet genomgår systematisering och kategorisering, vilket betyder att forskaren måste utsortera och effektivisera materialet. Genom denna etapp införskaffas en fördelaktigare helhetssyn. Det är därför sedan lättare att överföra budskapet till andra (Jacobsen, 2002, s.216ff).

Vid sammankoppling, som är den tredje fasen i analysprocessen, återges det insamlade materialet och i detta skede eftersträvas att framställa klarare orsaker, meningar och även att dra allmänna slutsatser eller strukturera data. När forskare tillämpar kvalitativ metod vid en undersökning vill man i synnerhet endast ta med data som är av relevans för studien. För att på bästa sätt kunna lyckas med detta bör analysen initialt vara tillgänglig och öppen i sin karaktär för att allteftersom avlägsna sig från det material som inte är aktuellt. Analysprocessen medför också en berikningsprocess där nya aktuella termer upptas för att sedan redogöra för de företeelser forskaren kommer underfund med under studiens gång (Jacobsen, 2002, s.216ff).

I analysen, vilken återfinns i uppsatsen sjätte kapitel, tar vi upp de likheter respektive olikheter vi finner i svaren från intervjuerna för att sedan identifiera samt urskilja den information som kommer att vara relevant för vår studie.

2.7 Validitet och reliabilitet

Den empiri som samlas in vid en studie bör innefatta kriterier såsom validitet och reliabilitet (Jacobsen, 2002, s.21) Det är framförallt nödvändigt då stor vikt vid en undersökning läggs vid att få ihop en balanserad överensstämmelse mellan teori och empiri (Andersen, 1998, s.85).

För att kriteriet för validitet ska anses vara uppfyllt krävs det att empirin är av betydelse och även aktuell. Detta innebär att den informationen forskaren får fram genom sitt urval även ska vara applicerbar vid större omfattning. Betydelse och aktualitet delas sedan in i två undergrupper; intern och extern betydelse och aktualitet. Intern validitet, vilken omfattar intern betydelse och intern aktualitet, innebär att det som blivit det slutliga resultatet också ska vara det som forskaren hade som avsikt att mäta. Den externa betydelsen och aktualiteten, så kallad extern validitet, innebär att det som forskaren kommit fram till ska gå att generalisera och med andra ord applicera på olika områden vid olika situationer (Jacobsen, 2002, s.21ff).

För att ha möjlighet att framkalla en sådan stark intern validitet som möjligt väljer vi att i förväg skicka intervjuformuläret via e-post till respondenterna i syfte att ge dem en chans att förbereda sig. Detta görs även i förhoppning om att få bättre svar än om frågorna hade ställts utan att respondenterna hade sett dessa innan. Vår handledare bedömer frågorna innan vi skickar iväg dem för att säkerställa att dessa är relevanta i förhållande till studiens syfte, vilket gör att den interna validiteten förstärks ytterligare.

Studiens externa validitet kan möjligtvis betvivlas då vi endast väljer att intervjua fyra personer. Visserligen utgör de fyra storbankerna i Sverige; Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank en klar majoritet då de tillsammans har en marknadsandel på cirka 80 % (SOU, 2011).

Om empirin kan anses reliabel betyder det att den är trovärdig och pålitlig (Jacobsen, 2002, s.21f). Reliabiliteten syftar till att hjälpa forskaren att förstå i vilken omfattning slumpartade händelser har haft inverkan på det resultat man fått fram genom de mättekniker som tillämpats. Om reliabiliteten är hög betyder det att man på ett korrekt och tillförlitligt sätt har mätt och undersökt det som var syftet (Andersen, 1998, s.85). För att lyckas uppnå en hög reliabilitet bör forskaren granska så att ingen osäker eller opålitlig information har erhållits genom det insamlade materialet (Andersen, 1998, s.85). Vi ställer oss givetvis frågan om svaren och därmed resultatet skulle bli annorlunda om respondenterna varit andra personer än de som nu deltar. Vidare kan det funderas kring huruvida respondenterna exkluderar relevant information på grund av deras position på bankerna. För att ha möjligheten att uppnå så hög reliabilitet som möjligt väljer vi därför att intervjua respondenter som vi med säkerhet vet har god kunskap inom området.

3. REFERENSRAM RISK

I detta kapitel redogörs för den referensram beträffande risk som ligger till grund för empirin och analysen. Syftet med detta kapitel är att ge läsaren en inblick i hur risk hanteras samt vilka olika risker som svenska banker exponeras emot.

3.1 Riskhantering

En allmän och viktig riktlinje inom finansvärlden är att det bör finnas en bra balans mellan risk och förväntad avkastning. Hög förväntad avkastning kan vanligtvis endast uppnås genom att man vågar ta stora risker. Teorin säger dock att aktieägare inte bör vara oroliga över de risker de senare kan diversifiera bort. Den förväntade avkastningen de kräver ska endast kunna avspeglas mot den mängd systematisk risk som aktierna innehåller. Företag brukar generellt inte ignorera den icke-systematiska risken som aktieägare sedan kan diversifiera bort, då de oroar sig över de totala riskerna när de hanterar risk (Hull, 2007, s.18). För finansiella institutioner så som banker och försäkringsbolag finns det en viktig anledning till detta: reglering. Tillsynsmyndigheterna för finansiella institutioner avser i första hand att försöka förhindra att institutionerna de övervakar går i konkurs. Sannolikheten för konkurs bestäms utifrån hur man väljer att handskas med de totala riskerna, inte bara de risker som inte kan diversifieras bort av aktieägarna (Hull, 2007, s.19f).

Två generella metoder för riskhantering är risknedbrytning och risksammanslagning, vilka är de metoder som vanligtvis används av finansiella institut. Risknedbrytning innebär att man handskas med riskerna en efter en och därefter också hanterar dem skilda från varandra. Risksammanslagning innebär att man använder sig av diversifiering för att minska riskerna. Kreditrisker har traditionellt sett skötts med hjälp av risksammanslagning, men i och med tillkomsten av kreditderivat kan även risknedbrytning användas (Hull, 2007, s.19ff).

3.2 Kreditrisk

Kreditrisken utgör den största delen av bankernas risktaganden. Kreditrisk är den risk som föreligger om en kredittagare inte kan fullgöra sina betalningsskyldigheter till kreditgivaren. Till följd av detta blir investeringens värde sämre. Denna typ av risk hör samman med investeringens utdelning. Det som i högsta grad är anmärkningsvärt är att avkastningen på skuldförbindelserna bedöms nästan helt efter den kända kreditrisken (Hull, 2007).

3.3 Marknadsrisk

Marknadsrisk är den risk som uppkommer i och med den förlust som kan förekomma när priset på marknaden förändras. Det kan vara till följd av förändringar i riskfaktorer på den finansiella marknaden eller när oförutsedda ränte- eller valutakurser ändras. Förändringar i volatilitet och korrelation ingår också i marknadsrisken. Denna risk kan uppstå både inom och utanför verksamhetens balansräkning (Hull, 2007).

3.4 Operativ risk

Den risk som medför förlust för banken när exempelvis eventuella brott, felsteg eller olyckor inträffar benämns som operativ risk. Det kan röra sig om otillräckliga processer som skett internt och inte gått vägen. Risken kan även uppstå till följd av mänskliga misstag, om det råder en brist i systemet eller vid inträffande av oförutsedda externa händelser (Hull, 2007).

3.5 Likviditetsrisk

Likviditetsrisk uppstår då man vid utsatt förfallotidpunkt inte kan uppfylla en betalningsförpliktelse. Detta problem uppstår om tillgångssidan och skuldsidan på balansräkningen inte infaller samtidigt då utlåningen överlag brukar ha längre löptid än inlåningen. Det enda sättet för bankerna att kunna tillgodose de betalningskrav som krävs av dem är att kostnaden för att ta emot betalningsmedel till dessa avsevärt stiger. Då en stor del av bankernas arbete handlar om att få kunden att känna tillit finns det en stor risk att bankerna stöter på likviditetsproblem i sådant fall att kundernas förtroende för bankerna sviktar. I det fallet skulle det innebära att kunderna eventuellt vill erhålla sina utlånade pengar och då banken inte har chans att hinna låna nya pengar skulle det uppstå stora problem (Hull, 2007, s.292ff).

3.6 Systemrisk

Det är av stor betydelse att hänsyn tas till systemrisker då det finansiella systemet analyseras. Systemrisk kan fastställas som den risk som uppkommer vid en störning i det finansiella systemet och som därmed medför stora utgifter i form av samhällsekonomiska kostnader. Systemrisk anses vara en blandning mellan känsligheten i det finansiella systemet och den risk som uppkommer då det uppstår problem i en komponent i systemet som sedan sprider sig vidare till hela verksamheten. Den senare delen av systemrisk kallas för spridningsrisk och beskrivs utförligare nedan. Det ska även tas i beaktande vilka aktörer på marknaden som är systemviktiga, med andra

ord vilka aktörer som har nödvändiga förutsättningar för att få de andra delarna av systemet att fungera (Riksbanken, 2014 a).

3.7 Spridningsrisk

De olika komponenterna i det finansiella systemet är kombinerade med varandra på så sätt att när aktörerna på marknaden lånar av varandra eller bedriver handel sinsemellan är risken stor att om en bank stöter på problem, gör även många andra banker detsamma. Det kan liknas vid en dominoeffekt då risken finns att om en bank får problem med sin återbetalning, får även de andra bankerna problem med att betala tillbaka sina lån. Denna effekt kallas för spridningsrisk (Riksbanken, 2014 a).

4. TEORETISK REFERENS RAM

I detta kapitel redogörs för den teoretiska referensram som ligger till grund för empirin och analysen. Vi beskriver här de regler som har stadgats av Baselkommittén sedan år 1988 då det första regelverket presenterades. En genomgång görs av såväl tidigare regelverk som det som är gällande i dagsläget i syfte att ge läsaren en så bred bild av ämnet som möjligt. Vidare innehåller kapitlet ett avsnitt om den finansiella sektorn i syfte skapa ett så överskådligt perspektiv som möjligt.

4.1 Den finansiella sektorns roll och betydelse

Den finansiella sektorn spelar en avgörande roll när det kommer till landets ekonomiska tillväxt och är en av de viktigaste komponenterna vad gäller framtida välfärd. I Sverige svarar sektorn för fem procent av BNP och sysselsätter totalt 90 000 människor, där 40 000 av dem arbetar på bankerna (Svenska Bankföreningen).

Bankerna kan liknas vid den komponent som håller samhällsekonomin i rörelse och är avgörande för såväl tillväxten som sysselsättningsgraden i Sverige. De har en central roll i samhällets grundläggande infrastruktur och har en betydande roll för landets ekonomiska välfärd och utveckling. Produktionen, sysselsättningen och välståndet i landet skulle vara betydligt sämre utan tillförlitliga och produktiva system vad gäller betalningsförmedling, sparande, finansiering och riskhantering. Det är även bankerna som förser företagen med kapital vilket hjälper små och medelstora företag att starta och utvecklas, och möjliggör även internationell konkurrenskraft för de större företagen (Svenska Bankföreningen).

Bankerna har även en betydande roll för enskilda när det kommer till att erbjuda tjänster för att spara, låna och investera och kan därför ses som en ekonomisk trygghet i livets olika faser (Svenska Bankföreningen).

4.2 Vikten av att reglera banker

Innan vi börjar med redogörelsen för tidigare regelverk är det av intresse att lyfta fram de argument som redan publicerats angående varför det är viktigt att banker regleras. Det är relevant att ställa sig frågan om gemensamma regler och riktlinjer är nödvändiga eller om det kräver onödigt stora resurser för att implementera och tillämpa restriktiva och kostsamma regler. Vi ska därför i detta avsnitt lyfta fram att det finns god anledning till att övervaka banker på ett sådant

sätt som är fallet med regelverken utgivna av Baselkommittén.

Anledningen till att banker övervakas mer än andra finansiella och icke-finansiella institut är att det inom ramen för bankernas verksamhet finns många viktiga funktioner som påverkar hela ekonomin på ett positivt sätt. Bankerna tillhandahåller betalningstjänster och förmedlar kapital till allmänheten genom att erbjuda olika typer av kredit- och sparandalternativ. Utöver detta hanterar de och omvandlar även risker (Lind, 2005).

Några av de tjänster som banken erbjuder, exempelvis lån, är mycket känsliga för störningar. Detta eftersom när det kommer till lån råder en obalans mellan löptiden för inlåning och utlåning, där utlåningen generellt har en längre löptid. Denna obalans utgör en risk för bankerna då de på kort tid kan förlora en betydande del av sin inlåning samtidigt som lånen fortfarande står obetalda, vilket kan leda till likviditetsbrist och i värsta fall konkurs (Lind, 2005).

Ett annat exempel är betalningstrafiken som dagligen är i rörelse mellan Sveriges banker och som omfattar stora belopp. En konsekvens av de dagliga transaktionerna är att bankernas system kopplas samman på ett naturligt sätt vilket medför att störningar i betalningssystemet av såväl teknisk- som prestationsberoende karaktär snabbt sprider sig i systemet vilket kan utgöra ett hot mot stabiliteten i det finansiella systemet (Lind, 2005).

Bankerna innehar även monopolställning eller dominerande roll i många avseenden, detta eftersom det generellt sett inte finns några alternativ. Bankerna är unika på det sättet att de exempelvis är ensamma om att få ta emot sådan inlåning som skyddas av insättningsgarantin (Lind, 2005).

4.3 Kapitaltäckningsgrad som regleringsverktyg

För både banker och icke-banker samt icke-finansiella företag finns det god anledning att säkerställa att kapitalet är tillräckligt riskrelaterat. Alla banker skiljer sig åt på sådant sätt att de bedriver sin verksamhet olika samt att de har olika visioner för sitt arbete. Varje bank har en särskild karaktär vilket gör det än mer viktigt att lagstadgade kapitalkrav finns (Lind, 2005). Göran Lind (2005, s.9) lyfter i sin artikel fram de viktigaste argumenten till varför kapital behövs:

- ”För att minska risken att stora variationer i bankens intäkter, som kan bero på den makroekonomiska utvecklingen, leder till konkurs”.
- ”Om banken ändå fallerar minskar kostnaderna för andra parter, däribland skattebetalarna, eftersom aktiekapitalet tar den första smällen”.

- ”Bankernas ägare blir mer försiktiga om mer av deras eget kapital står på spel”.
- ”Kapitalkravet ska inte hindra bankerna från att påta sig risker, men kapitalkostnaden för att täcka riskerna kommer att leda till en mer riskanpassad prissättning och till en genomtänkt riskstrategi för banken”.
- ”Kapitalkraven kommer att främja utvecklingen av gemensamma, ’integrerade’ förvaltningsprocesser och förvaltningsstrategier inom bankkoncerner – mellan bolag, länder, risker och verksamhetsgrenar”.

4.4 Baselkommittén

Baselkommittén för banktillsyn, vars officiella namn är The Basel Committee on Banking Supervision, arbetar med att ta fram standarder, riktlinjer och rekommendationer som tillämpas av de flesta tillsynsmyndigheter. Baselkommittén fungerar som ett internationellt nätverk för tillsynsmyndigheter och ser även till att det lokala tillsynsarbetet fungerar på ett tillfredsställande sätt genom regionala kommittéer. Baselkommittén består av medlemmar från; Argentina, Australien, Belgien, Brasilien, Kanada, Kina, EU, Frankrike, Tyskland, Hong Kong, Indien, Indonesien, Italien, Japan, Korea, Luxemburg, México, Nederländerna, Ryssland, Saudiarabien, Singapore, Sydafrika, Spanien, Sverige, Schweiz, Turkiet, Storbritannien och USA (Bank for International Settlements a).

Kommittén är det primära organet vad gäller stabilitetsreglering för banker på global nivå och utgör ett samarbetsforum för frågor rörande banktillsyn. Kommitténs syfte är att öka förståelsen för tillsynsfrågor samt förbättra kvalitén på banktillsyn över hela världen. Deras primära uppdrag är att stärka reglering, övervakning och metoder för banker över hela världen i syftet att säkerställa stabiliteten i det finansiella banksystemet. Kommitténs ordförande är sedan 2011 Sveriges riksbankschef Stefan Ingves (Bank for International Settlements, 2014 b)

4.5 Regelverkets ställning och implementering

Såväl ledande företrädare för medlemsländernas banktillsynsmyndigheter som centralbanker finns representerade i Baselkommittén. Innan de kapitaltäckningsregler som kommittén beslutar om offentliggörs ska dessa godkännas av centralbankscheferna i G10-kretsen (Finansinspektionen, 2001). G10-kretsen definieras enligt Nationalencyklopedin som en sammanslutning av industriländer för internationellt gemensamt arbete.

Baselreglerna har emellertid ingen rättsenlig ställning rent formellt utan fungerar på sådant

sätt att det åligger varje enskilt land att implementera dessa regler i sin lagstiftning. Cirka 100 länder världen över har valt att implementera dessa regler vilket är ett starkt bevis på Baselkommitténs status som ledande nätverk för tillsynsmyndigheter. Baselreglernas tillförlitlighet och förtroende förstärks än mer av att såväl Världsbanken som Internationella Valutafonden använder sig av Baselreglerna i sin bedömning av länders finansiella system (Finansinspektionen, 2001).

4.5.1 Basel och EU

Kapitaltäckningsreglerna är harmoniserade inom EU vilket innebär att det är EU som beslutar hur Baselreglerna ska uttryckas i form av direktiv och regleringar. I nästa steg åligger det medlemsländerna att implementera dessa i nationell lagstiftning. Implementeringen av Baselreglerna i EU-länderna är en beslutsprocess i två led där dessa först implementeras i EU och sedan i de enskilda länderna. Lagstiftningsprocessen i EU är fördelad mellan kommissionen, rådet och parlamentet. Uppdelningen är gjord på så sätt att nya förslag om kapitaltäckningsdirektiv läggs fram av kommissionen medan beslutanderätten ligger hos rådet och parlamentet. Denna fördelning diskuteras aktivt och det har framförts kritik angående den aktuella strukturen, och huruvida lagstiftningen är tillräckligt effektiv. Kritiken grundar sig främst i att processen för framtagning av nya direktiv inte är tillräckligt snabb samt att regelverken inte är anpassningsbara till utvecklingen (Finansinspektionen, 2001).

4.5.2 Basel och Sverige

Vid implementering av regler gällande kapitaltäckning i Sverige inleds processen med att regeringen antar en lag rörande de grundläggande kraven samt huvud stommen i reglerna för riskmätning och kapitalbas. Det åligger därefter regeringen att fastställa de tekniska reglerna, en uppgift de överlåter till Finansinspektionen. Finansinspektionen har då rätt att inom ramen för dessa regler utveckla och anpassa dem till marknadens utveckling (Finansinspektionen, 2001).

4.6 Basel I

År 1988 antog Baselkommittén den så kallade Baselöverenskommelsen som även går under namnet Basel I. Baselkommittén fastställde då ett så kallat riskbaserat kapitaltäckningskrav på 8 procent för kreditrisker. Några år senare, 1996, tillkom även kapitaltäckningskrav för marknadsrisker (Lind, 2005).

4.6.1 Schablonmetoden enligt Basel I

Enligt schablonmetoden beräknas kapitalkravet med hjälp av riskvikter, vilka skiljer sig åt storleksmässigt beroende på vem som är låntagare och motpart. Beräkningen görs med utgångspunkt i nivån 100 procent vilket är jämförbart med det totala kapitalkravet på 8 procent. Detta kan emellertid vara lägre för en del motparter. För medlemsstater i OECD, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, samt offentliga organ i dessa länder används 0 procent som riskvikt, medan 20 procent tillämpas på banker i OECD-området. För utlåning med pant i bostadsfastigheter till företag och privatpersoner används riskvikten 50 procent, och i övriga fall tillämpas riskvikten 100 procent på i princip alla samtliga exponeringar oberoende av om motparten är en privatperson eller ett företag (Finansinspektionen, 2001).

En riskbaserad kapitaltäckning är uppbyggd på så sätt att varje låntagare sammankopplas med olika riskvikter som anger risken för att låntagaren inte fullgör sin del av avtalet. Detta kapitalkrav beräknas utifrån en mall genom att multiplicera lånebeloppet med riskvikten gånger 8 procent. Många ansåg att Basel I tillämpade en allt för grov kategorisering av låntagare då samma vikt användes på samtliga lån till företag och enskilda. Det enda fall då risken sattes till en lägre nivå var vid lån till enskilda personer då det egna huset eller lägenheten hade använts som säkerhet. Den kritik som Basel I fick, och som även var en bidragande orsak till att man utvecklade Basel II, var att eftersom alla låntagare inte innebär samma risk för bankerna, och då det inte är optimalt att i princip alltid använda samma riskvikt, så borde inte alla låntagare ha samma villkor (Lind, 2005).

Efter att Baselkommittén antog reglerna i Basel I år 1988 utvecklades riskmätningen och riskhanteringen såväl teoretiskt som praktiskt. Tillkomsten av nya finansiella instrument ökade även bankernas förståelse och förmåga att hantera och minimera risker. Även större och mer komplexa bankkoncerner utvecklades vilket medförde att verksamheten spred sig inom den finansiella sektorn såväl centralt som globalt vilket ledde till ökade skillnaderna mellan storbanker och lokala banker. Dessa förändringar krävde en omarbetning av regelverket som på ett mer tillfredsställande sätt kunde spegla den utveckling som skett (Lind, 2005).

4.6.2 Brister med Basel I som senare ledde fram till Basel II

Basel I saknar en koppling mellan risk och kapitalkrav i de enskilda fallen på grund av att samma riskvikter användes för alla. För att bankregleringen ska vara effektiv krävs det att det finns så få skillnader som möjligt beträffande hur bankerna i praktiken bedriver sin verksamhet. Det kan bli

en kostsam process för bankerna i de fall då reglerna är alltför standardiserade eftersom detta leder till att de tvingas ha dubbla system; ett för den egna hanteringen och ett avsett att förse tillsynsmyndigheter med information. Dessutom var tillståndsmyndigheterna i behov av ett mer anpassningsbart system för att på ett bättre sätt kunna övervaka banker med olika strukturer (Lind, 2005).

Basel I saknar koppling mellan kapitalkrav och faktiska risker och omfattar inte heller alla de väsentliga risker som banker ställs inför. Vidare är reglerna inte att anse som flexibla, och de är även bristande i den bemärkelsen att regelverket inte behärskar att spegla olika bankers verksamhetsfält, organisation och komplexitet (Lind, 2005).

4.6.3 Övergångsreglerna: Basel I-golvet

I och med att Basel I ersattes av Basel II 2007 fick bankerna möjlighet att använda sig av interna modeller för beräkning av kapitalkravet. Av säkerhetsskäl införde Baselkommittén en säkerhetsspärr i form av en lägsta nivå för det samlade kapitalkravet då övergången mellan de två regelverken ägde rum. Detta gjordes i syfte att undvika att införandet av de interna modellerna skulle leda till en alltför stor sänkning av kapitalkraven. Dessa övergångsregler går under namnet Basel I-golvet och är strukturerade på sådant sätt att kapitalkravet för de banker som tillämpade interna modeller vid beräkning av kredit- och/eller operativ risk inte kunde understiga en bestämd del av kapitalet beräknat utifrån Basel I. Baselkommittén tillkännagav i och med Basel II-överenskommelsen att de var villiga att acceptera att Basel I-golvet skulle vara kvar på liknande sätt även efter 2009 om dilemman skulle uppstå under perioden då man bytte ut Basel I mot Basel II. År 2009 klargjordes att så blev fallet (Finansinspektionen, 2013).

4.7 Basel II

Basel II trädde i kraft i januari 2007 och är uppbyggt av tre huvudkomponenter vilka benämns som regelverkets tre pelare. Dessa tre pelare innehåller tre olika krav som banker och företag ska följa; ett kapitalkrav, ett krav beträffande aktiv risktillsyn samt ett krav på information och genomlysning (Lind, 2005).

4.7.1 Pelare 1: Grundläggande kapitalkrav

Enligt Basel I ska bankerna som ovan nämnts hålla en mängd kapital som uppgår till minst 8 procent av den riskexponering de exponeras mot inom ramen för verksamheten. De risker som åsyftas är de som är sammankopplade med prisförändringar; kreditrisk och marknadsrisk.

Beträffande den grundläggande konstruktionen är kapitalkravet detsamma i Basel II som i föregående regelverk då 8 procent fortfarande är gällande. Basel II innehåller heller inga ändringar beträffande vad som är tillåtet att räknas in som kapital. De stora skillnaderna i Basel II återfinns i metoden för beräkning av exponering vad gäller kreditrisk och ett särskilt kapitalkrav för operativa risker tillkom även. Vad gäller marknadsrisk finns inga större skillnader mellan Basel I och II då endast små justeringar genomfördes, detta eftersom det redan vid tillämpningen av Basel I fanns möjlighet för bankerna att använda sig av en intern metod (Finansinspektionen, 2001).

4.7.1.1 Kreditrisker

Den dominerande riskexponeringen för banker är kreditrisk. I Basel II finns, till skillnad mot Basel I, två alternativa metoder för att beräkna denna risk. Den första är en vidareutveckling av den schablonmetod som även används i Basel I, samt en metod där företagen tillämpar egna interna mätmetoder för att beräkna denna exponering. Båda dessa accepteras fullt ut av Baselkommittén men då förslaget lades fram angav kommittén att de förväntade sig att de banker som på ett fullvärdigt sätt hade möjlighet att tillämpa interna mätmetoder också kommer välja att göra det (Finansinspektionen, 2001).

4.7.1.2 Schablonmetoden enligt Basel II

I och med att Baselkommittén utvecklade Basel I till Basel II förändrades även den metod för beräkning av kapitalkrav som kallas schablonmetoden. Skillnaderna i schablonmetoden i Basel II gentemot Basel I består av att det inte längre ska finnas någon uppdelning mellan OECD-länder och övriga. I Basel II bestäms den tillämpade riskvikten istället med utgångspunkt i motpartens rating. Detta innebär att riskvikten bestäms utifrån vilket betyg för kreditvärdighet som tilldelats motparten av ett oberoende kreditvärderingsinstitut, vilket bidrar till en skala med riskvikter som ligger mellan 0 och 150 procent (Finansinspektionen, 2001).

De allra flesta länder har tilldelats en rating av ett kreditvärderingsinstitut medan det endast är ett fåtal banker som har detta. Konsekvenserna för de som saknar rating blir att de tilldelas riskvikt på samma sätt som enligt Basel I, alltså en riskvikt som är helt schabloniserad. Basel II skiljer sig emellertid åt på det sättet att banker tilldelas en riskvikt på 50 procent, medan övriga företag fortsatt beräknas med 100 procent (Finansinspektionen, 2001).

4.7.1.3 Intern metod och intern rating

Som ett alternativ till schablonmetoden kan banker enligt Basel II bestämma riskvikter med hjälp av ett internt kreditklassificeringssystem vilket kallas intern rating. Detta är dock inte helt fritt utan det krävs att bankernas system uppfyller de krav som stadgats av tillsynsmyndigheten. De krav som ställs på bankerna för att en intern metod ska kunna tillämpas är att banken förmår ta fram ett antal faktorer med inverkan på kreditrisken samt att detta görs för varje enskilt exponeringsområde. De huvudsakliga faktorer som åsyftas är hämtade från en rapport från Finansinspektionen (2001) s.7:

- ”Sannolikheten för fallissemang (probability of default) = PD”
- ”Förlustandelen i händelse av fallissemang (loss given default) = LGD”
- ”Exponeringens storlek vid fallissemang (exposure at default) = EAD”

För att en bank ska vara berättigad att tillämpa den så kallade grundläggande internratingmetoden måste bankerna kunna bestämma PD. För övriga ovan nämnda data samt andra värden som är av betydelse är det tillåtet att använda så kallade generella värden fastställda av tillsynsmyndigheten. Det finns även möjlighet för bankerna att tillämpa en så kallad utvecklad internratingmetod då tillstånd kan ges för att själva beräkna värdena för LGD samt EAD (Finansinspektionen, 2001).

Det riskvikterna “ska berätta” är inte hur stor risken är för förlust i de olika exponeringarna, utan i stället hur stor risken är att förlusterna tar oanade proportioner i en viss period. Bankernas löpande intäkter förväntas kunna täcka de genomsnittliga förväntade kreditförlusterna medan syftet med kapitalkravet är att kunna identifiera risken för oväntade förluster samt bygga upp ett skydd för detta. För att identifiera och beräkna denna risk utifrån ovan nämnda faktorer är speciella formler för beräkningen nödvändiga. Dessa tas fram av tillståndsmyndigheter för den interna metoden, såväl den grundläggande som den utvecklade och har samma funktion som de ratingtabeller som används vid tillämpning av schablonmetoden (Finansinspektionen, 2001).

Finansinspektionen har godkänt följande kreditvärderingsföretag enligt kapitaltäckningslagen; DBRS, Fitch Ratings, Moody's Investors Services och Standard & Poor's (Finansinspektionen, 2001).

Det skiljer sig åt beroende på respektive bankverksamhet hur bankerna hanterar och

förhåller sig till relationen mellan dessa förväntade och oväntade förluster. För att internratingmetoden ska kunna tillämpas av banker och beräkningar kunna genomföras krävs det att bankens portfölj delas in i olika poster (Finansinspektionen 2001). Nedan nämnda citat är hämtade från en rapport från Finansinspektionen (2001) s.7. Kravet är att portföljen delas in på följande sätt:

- ”Exponering mot företag”
- ”Exponering mot banker”
- ”Exponering mot stater och motsvarande”
- ”Exponering mot hushåll/personliga företagare”
- ”Projektfinansiering”
- ”Innehav av riskkapitalinstrument (aktier m.m)”

För att banker ska ges tillåtelse att använda intern metoden för beräkning av kapitalkravet krävs att de bemästrar ta fram faktorerna ovan på ett sätt som är tillfredsställande rent säkerhetsmässigt. För att leva upp till detta krav krävs att banken har tillgång till historisk information rörande den aktuella låntagarens soliditet. Minimikravet är att banken ska ha tillgång till information fem år tillbaka i tiden för att den grundläggande internratingsmetoden ska kunna tillämpas. För den utvecklade metoden krävs att sådan information finns från sju år bakåt i tiden. Beträffande säkerheter och garantier kan risken som motparten exponeras mot reduceras i olika transaktioner genom att banken tar någon typ av säkerhet alternativt garanti från en tredje part (Finansinspektionen, 2001).

4.7.1.4 Operativa risker enligt Basel II

Basel I innehöll inga regler beträffande bankernas kapitalkrav för operativa risker. Efter studier av praxis för stora internationella banker kunde Baselkommittén konstatera att företagets operativa risk innehar en avgörande roll i dess interna kapitalallokering och ansåg det därmed vara berättigat att införa ett uttryckligt kapitalkrav för operativ risk. Basel II innehåller tre alternativ för beräkning av kapitalkravet för operativa risker. Det första fungerar på så sätt att kapitalkravet grundas med utgångspunkt i riskexponeringens storlek. Det andra utgörs av en grundläggande schablonmodell där kapitalkravet skiljer sig åt beroende på bankernas

verksamhetsgrenar och det tredje alternativet är en något mer komplicerad modell där kapitalkravet beräknas genom användning av bankernas egna system för att undersöka operativa riskers frekvens i verksamheten. Kommittén beslutade, med utgångspunkt i studien av praxis för internationella banker, att operativ risk enligt Basel II ska utgöras av 20 procent av det totala kapitalkravet (Finansinspektionen, 2001).

I följande kapitel beskrivs hur Basel II öppnar upp för tre alternativa metoder avseende mätning av operativ risk.

4.7.1.5 Basmetoden och schablonmetoden

Vid tillämpning av basmetoden för mätning av en banks operativa risk görs beräkningen av kapitalkravet genom att den operativa risken beräknas som en fast andel av bankens räntenetto och intäkter. Räntenetto och intäkter mäts genom framtagning av de genomsnittliga intäkterna under de tre senaste åren. Schablonmetoden fungerar på så sätt att bankernas verksamhetsgrenar kategoriseras där varje gren sedan kopplas samman med en riskvikt vars storlek präglas av intäkterna för respektive verksamhetsgren. Dessa slås sedan samman och bildar det totala kapitalkravet (Lind, 2005).

4.7.1.6 Internmätningssystem (AMA-metoden)

Denna metod att mäta operativ risk fungerar på samma sätt som de avancerade beräkningarna av kredit- och marknadsrisk. Kapitalkravet baseras även här på den enskilda bankens interna mätningssystem och hanteringen av de operativa riskerna (Lind, 2005).

4.7.2 Pelare 2: Aktiv risktillsyn

Basel II innebar att riskmätningen som ligger till grund för kapitalkravet enligt första pelaren blev mer genomarbetad, samtidigt som dessa regler alltså är generella och saknar förmåga att beröra samtliga aspekter beträffande den enskilda bankens portfölj. Den första pelaren ger inte heller utrymme för bankernas system rörande interna kontroller och riskhantering. Den andra pelaren innehåller fyra krav som hänför sig till bankledningen respektive myndigheters uppgifter. Banken är skyldig att bedöma det totala kapitalbehovet givet sin riskexponering samt tillämpa en tydlig strategi för att säkerställa att denna kapital-nivå upprätthålls. Vidare åligger det tillsynsmyndigheten att granska den bedömning som banken gjort angående kapitalbehov samt intern kapitalallokeringsprocess (Finansinspektionen, 2001).

Banken förväntas hålla så pass mycket kapital att täckningsgraden överstiger den legala miniminivån och finns det anledning att misstänka att banken löper risk att falla under denna miniminivå åligger det tillsynsmyndigheten att ingripa. Syftet med den första pelaren är att säkerställa att banken håller en kapital-nivå som uppfyller minimikravet. Dock krävs det en nivå av kapital som överstiger denna för att kunna skydda sig mot oväntat kostsamma händelser. Då riskkänsligheten för mätning av kapitalkravet ökar blir det än mer viktigt att banken möter kapitaltäckningskravet med marginal. Till exempel en lågkonjunktur kan medföra att kapitalkravet stiger även fast portföljen ser likadan ut (Finansinspektionen, 2001).

De nya reglerna i Basel II ställer betydligt högre krav på världens tillsynsmyndigheter vad gäller kompetens och resurser. Principen är att tillsynsmyndigheterna ska genomföra en värdering av företagets risker och kapital av individuell karaktär. Vidare krävs det att denna värdering även ska avse och omfatta hela den koncern som banken ingår i (Finansinspektionen, 2001).

4.7.3 Pelare 3: Genomlysning och information

För att bankernas finansiella styrka och riskprofil ska kunna bedömas på korrekt sätt krävs att kunder, investerare och övriga motparter har tillräcklig information. Att sådan information görs tillgänglig ökar bankernas drivkraft att agera på sådant sätt att deras systemriskerna minskar. Den tredje pelaren i Basel II ställer krav på just detta; genomlysning och information. Syftet med reglerna i tredje pelaren är att dra fördel av marknadsnyttan för att främja stabilitet. Kraven angående detta delas upp i två kategorier: krav gällande alla banker och krav för banker med verksamhet av mer avancerad karaktär. Uppdelning ser ut på detta sätt för att hindra att affärshemligheter avslöjas eller att information blir allt för oöverskådlig. Den tredje pelaren är även flexibel beträffande hur dessa uppgifter lämnas beroende på de specifika förhållandena för den enskilda banken. Inom ramen för Basel II:s andra pelare åligger det tillsynsmyndigheten att granska hur och om bankerna uppfyller dessa krav avseende information. Den information som ska finnas tillgänglig avser genomlysning av kapital, risker samt interna rutiner och metoder (Finansinspektionen, 2001).

4.8 Basel III

4.8.1 Brister med Basel II som ledde fram till Basel III

En av konsekvenserna av den senaste finanskrisen, år 2007, var att det framkom att Basel II inte fångade upp bankernas risker på ett tillfredsställande sätt. Detta la grunden för att

Baselkommittén påbörjade arbetet med ett nytt regelverk, Basel III, vilket generellt syftar till att förstärka bankernas motståndskraft beträffande förluster samt att minska sannolikheten att en ny kris uppkommer. Regelverket syftar även till att motverka risker för såväl specifika institutioner som övergripande systemrisker och omfattar således både mikro- och makrotillsynsåtgärder. De förändringar som Basel III för med sig är att högre krav ställs på kapital, både gällande kvantitet och kvalitet, samt att nya krav införs gällande likviditet. Införandet av Basel III startade 2013 och målet är att regelverket ska vara infört fullt ut i januari 2019 (Riksbanken, 2011).

Basel III är, på samma sätt som det tidigare regelverket Basel II, uppbyggt kring tre pelare vilka innehåller regler angående grundläggande kapitalkrav, tillsyn och riskbedömning samt informationskrav. Basel III innefattar regleringar beträffande bankers kapitaltäckning, bruttosoliditet och likviditet och ställer även utöver detta ökade krav gällande tillsyn, riskhantering och genomlysning (SOU, 2013).

4.8.2 Basel III och kapitalkravet

Beträffande kapitalkravet skiljer sig Basel III från det tidigare regelverket i två avseenden; det ställs numera högre krav gällande dels kvaliteten på kapitalet som inräknas i kapitalbasen och dels även mängden kapital och därmed är även kapitalkravet högre jämfört med Basel II. Innebörden av detta är att Basel III stadgar att en avseendevårt större del av kapitalbaskravet ska bestå av kärnprimärkapital, vilket är kapital av högsta möjliga kvalitet. Kärnprimärkapital måste täcka minst 4,5 procent av de riskvägda tillgångarna enligt det nya kapitalbaskravet. Riskvägda tillgångar innebär att tillgångarna anpassas efter riskexponeringens storlek och ju högre risken är för en viss tillgång desto högre blir kapitalkravet (SOU, 2013).

4.8.3 Kapitalbuffertar

Basel III innehåller även rekommendationer angående införande av kapitalbuffertar vars syfte är att minska procyklikaliteten i sektorn samt förstärka bankernas motståndskraft. Dessa buffertar är tänkta att dämpa och minska risken att banksektorns problem påverkar resterande del av det finansiella systemet och ekonomin. Ytterligare 2,5 procent kärnprimärkapital krävs av bankerna genom det som kallas kapitalkonserveringsbufferten. Detta resulterar i att bankerna genom kapitalkravet i kombination med ovan nämnda rekommendationer förväntas hålla 7 procent i kärnprimärkapital. Basel III innebär även att ytterligare kapitalkrav ställs på systemviktiga institutioner globalt sett. Syftet med detta är att motverka strukturella problem i det finansiella

systemet (SOU, 2013).

4.8.4 Likviditetsregleringarna

En av många lärdomar från den senaste finansiella krisen som bröt ut 2007 var att det upptäcktes att bankerna tog för stora risker vad gäller likviditet. Problematiken grundade sig framför allt i att bankernas likviditetsbuffertar inte var tillräckligt stora samt att matchningen i löptid mellan tillgångar och skulder inte var optimal. Detta tog sig uttryck i att även de mest välkapitaliserade bankerna fick problem med sin likviditet i och med att betydande finansieringskällor försvann. På grund av detta innehåller Basel III, till skillnad från Basel II, två nya regleringar rörande likviditeten i syfte att förbättra bankernas hantering av likviditetsproblem på kort och lång sikt (SOU, 2013).

4.8.4.1 Liquidity Coverage Ratio, LCR

Den första regleringen beträffande likviditet stadgar att en banks likviditetsbuffert ska motsvara nettoflödet av pengar storleksmässigt under en period av 30 dagar i ett stressat scenario. Något generaliserat kan man säga att likviditetsbufferten i LCR ska utgöras av statsobligationer i kombination med högst 40 procent bostadsobligationer. Valet av mängden nettoflöde grundar sig bland annat i hur stor andel av inlåningen i procent som tas i ut då läget är stressat, samt hur stor del av finansieringen procentuellt som inte kommer att kunna förnyas (Riksbanken, 2011).

4.8.4.2 Net Stable Funding Ratio, NSFR

Den andra likviditetsregleringen i Basel III ställer krav på att bankernas stabila finansiering måste vara större än bankens behov av stabil finansiering. I regleringen finns stadgat hur stor andel av olika skuldsorter som anses vara stabil finansiering, och även hur stor andel i procent som anses vara i behov av stabil finansiering. Ett exempel på hur denna klassning fungerar är att emitterade värdepapper samt inlåning med löptid över ett år klassificeras enligt NSFR som stabil finansiering till 100 procent. Enligt samma princip klassificeras däremot lån från finansiella företag med en löptid som är lägre än ett år som 0 procent stabil finansiering (Riksbanken, 2011).

4.8.5 Bruttosoliditetsmått

Utöver ovan nämnda krav innehåller Basel III även ett bruttosoliditetsmått vars syfte är att fungera som komplement till kraven rörande kapitaltäckning och likviditet.

Måttet ska vara ett enkelt instrument. Det ska basera sig på riskbaserade tillgångar som fungerar som ett tak för hur mycket banker har möjlighet att belåna sig i syfte att se till att institutionerna inte underskattar de risker som de exponeras mot. Bruttosoliditetsmålet beräknar institutionens kapital i förhållande till bankens totala tillgångar vilket gäller oavsett risk och som även omfattar åtaganden utanför balansräkningen. Detta resulterar i att banken inte ska behöva ta hänsyn till motpart vid utlåning när banken beräknar dess totala tillgångar. Vidare stadgas att större delen av posterna som faller utanför balansräkningen ska räknas med till hela sitt nominella värde (SOU, 2013).

4.8.6 Basel III:s systempåverkan

Det som kommer hända med de makroekonomiska effekterna på lång sikt i och med implementeringen av Basel III är förhoppningsvis att de samhällsekonomiska vinsternas kommer vägas upp av de samhällsekonomiska kostnaderna, som blir konsekvensen av de nya strikta reglerna. Syftet med de strikta reglerna är att minimera risken för att en ny finanskris ska inträffa. Om en kris ändå skulle uppstå, ska reglerna hjälpa till att dämpa de realekonomiska påföljderna av dem. I praktiken sägs det nämligen att finansiella kriser har tendens att påverka BNP på sådant sätt att BNP minskar när kriser uppstår. Det är dock inte fastställt vilka konsekvenser en finansiell kris har på den reala ekonomin på lång sikt. Det är möjligt att en finansiell reglering leder till mindre finansiella kriser men på bekostnad av att bankernas räntemarginaler stiger och medför att ekonomins samlade produktion minskar. Dock kan samhället ändå tänka sig att reglera den finansiella verksamheten då det väger tyngre att minska risken för en ny finansiell kris än att ha mildare krav bland bankerna (Riksbanken, 2010).

5. EMPIRI

I detta kapitel presenterar vi de svar vi fått in under de genomförda intervjuerna och som tillsammans med referensramen utgör grunden för analysen. Kapitlet är uppdelat i fem avsnitt där svaren från de fyra svenska storbankerna redogörs separat. Riksbankens svar presenteras i slutet av kapitlet. Syftet med detta kapitel är att presentera de data som samlats in under undersökningen och som senare diskuteras i analysen.

5.1 Intervjufrågorna

Frågorna som ställdes till respondenterna under intervjuerna återfinns under bilagor i slutet av denna uppsats. Vi har under hela arbetet haft för avsikt att få en bredare bild av regelverket Basel III samt få en inblick i hur detta har påverkat bankerna och det finansiella systemets stabilitet som helhet. Vi har därför valt att ställa tämligen övergripande frågor och inte lägga för mycket fokus vid den enskilda banken. Detta eftersom vi skriver en nationalekonomisk uppsats vilket gör att fokus ligger vid det finansiella systemet som helhet. Vi har fått svar på samtliga frågor som återfinns i frågeformulären under bilagor, men då det inte fanns utrymme blev vi tvungna att lämna en del av vårt införskaffade material utanför denna uppsats.

5.2 Handelsbanken

5.2.1 Respondenten

Respondenten från Handelsbanken är analytikern Andreas Skogelid som har arbetat på banken sedan 2007. Andreas är 41 år och har genomfört sin forskarutbildning i nationalekonomi vid Uppsala Universitet samt UC Berkeley. Han arbetar med analys av finansiella marknader, finansiell reglering samt allmän makroekonomisk bevakning. Andreas jobbar även med centrala bankfrågor och är därför oberoende analytiker på Handelsbankens investmentbank.

5.2.2 Grundläggande kapitalkrav kreditrisk

Vid beräkning av kapitalkravet för kreditrisk använder Handelsbankens olika metoder beroende på motpart och exponering. De använder sig av en metod som är en kombination av schablonmetoden och en intern metod, både på grund- och avancerad nivå, där avancerad metod innebär egna skattningar av LGD och KF. Respondenten motiverar valet av dessa metoder med

att det helt enkelt resulterar i lägsta möjliga kapitalkrav på aggregatet, vilket beror på Handelsbankens låga riskprofil och därmed låga historiska förluster. Däremot finns det inget per definition som säger att intern metod ger ett lägre kapitalkrav jämfört med schablonmetoden.

5.2.3 Grundläggande kapitalkrav operativ risk

Vid beräkning av kapitalkravet för operativ risk tillämpar Handelsbanken schablonmetoden. Respondenten har inget specifikt skäl till varför en övergång till en intern metod inte skett, men framhåller att alla metodförändringar kräver mycket resurser i form av såväl pengar som arbetstid, och att all användning av intern metod kräver relativt omfattande historik. Då banken har verksamheter globalt är det många verksamheter och system som måste samordnas vid byte av metod. Denna ändring är kopplad till stora kostnader som respondenten menar måste jämföras med den förväntade nyttan innan ett byte av metod kan komma att bli aktuellt. All verksamhet är resultatet av prioriteringar och resursallokering.

5.2.4 Grundläggande kapitalkrav marknadsrisk

Även vid beräkning av kapitalkravet för marknadsrisk tillämpar Handelsbanken schablonmetoden. Motivering till valet av denna metod hävdar respondenten har sin grund i Handelsbankens helhetssyn vad gäller marknadsrisk. Handelsbanken är en kreditbank och är av den anledningen mest kunnig inom just kreditrisk. Handelsbanken har ingen större verksamhet där exponeringen mot marknadsrisk är stor, och det är även en risk som de ständigt strävar efter att minimera. Vidare pekar respondenten på att det även här är avgörande att en ändring av metod för beräkning av marknadsrisk är förenad med omfattande investeringskostnader vilka måste ställas mot den förväntade nyttan.

5.2.5 Likviditetsregleringarna

Banken menar att de under lång tid har haft interna riskmått gällande likviditet som i praktiken kan liknas vid de nya mått som kom i och med Basel III; LCR och NSFR, se sidan 28. De menar att de interna mått som de redan använder i sin verksamhet är striktare än de nya, och respondenten framhåller att de naturligtvis informerar om att dessa mått har tillkommit men att detta inte spelar någon roll för bankens styrning, i och med de interna riskmått som redan tillämpas. Vidare menar respondenten att finanskrisen i sig är något som har gjort att bankerna fyllt på sina likviditetsreserver.

5.2.6 Implementeringen

Banken framhåller att implementeringen av de interna metoderna hittills har varit krävt mycket interna resurser. Problemen har främst grundat sig i att ett antal olika system måste sammankopplas samt att berörda parter såväl centralt som lokalt har behövts utbildats i ämnet.

5.2.7 Riskbedömning och tillsyn

Respondenten hänvisar till bankens rapport avseende Pelare III beträffande detta. Grunden i bankens riskprofil sätts av styrelsen. Styrelsens inriktning implementerar sedan via olika kanaler all verksamhet i koncernen.

5.2.8 Utveckling till följd av Basel III

Handelsbanken vidhåller att Basel III absolut har haft inverkan på verksamheten, dock är kärnverksamheten oförändrad, det vill säga utlåning till företag och hushåll. De menar dock att regelverket har påverkat det interna arbetet i form av tillvägagångssätt och åtagande samt vilka åtgärder som krävts från deras sida för att kraven skall kunna uppfyllas. Respondenten är dock mycket tydlig med att bankens huvuduppgifter är att bedriva sin kärnverksamhet i form av utlåning och att denna del inte har påverkats i och med implementeringen av Basel III. Visserligen medger respondenten att vissa saker har blivit dyrare för kunderna men att tjänsteutbudet förblivit detsamma. Vidare framhåller respondenten att stora investeringar har varit nödvändiga i samband med implementeringen men är mycket tydlig med att Handelsbanken inte på något sätt upplever en negativ påverkan på verksamheten i och med implementeringen av det nya regelverket.

Respondenten finner det mycket troligt att implementeringen av Basel III kommer att resultera i ett stabilt finansiellt system med banker som är både stabilare och mindre riskfyllda samt att banker kommer att ha tillräcklig mängd kapital och likviditet för att klara av att hantera sina risker. Vidare menar respondenten att framgång för konkurrenter alltid kommer att gynna den egna banken i och med att samtliga banker på ett eller annat sätt är sammankopplade och verkar tillsammans i det finansiella systemet. Respondenten upplever på grund av detta en positiv inverkan till följd av Basel III i och med att kapitaliseringen kommer att öka och riskhanteringen utvecklas på ett positivt sätt.

5.3 Nordea

5.3.1 Respondenten

För Nordeas räkning har en intervju genomförts med Fredrik Södergren. Fredrik är 41 år, har arbetat på Nordea i snart 4 år och är Head of Capital & Risk Regulations på banken. Fredrik och hans team är ansvariga för att följa utvecklingen av de regleringar som finns eller är på väg inom kapitaltäckningsområdet i Norden, EU och även globalt. Syftet är att göra bedömningar av hur och om förändringar kan komma att påverka Nordea. Utöver detta ansvarar de även för tolkningar rörande nuvarande regelverk inom kapitaltäckningsområdet. Fredrik har en magisterexamen i nationalekonomi från Uppsala Universitet.

5.3.2 Grundläggande kapitalkrav kreditrisk

Vid beräkning av kreditrisk använder Nordea en intern metod. Varför de har valt att använda sig av den metoden är för att de bedriver en verksamhet som historiskt sett har väldigt låg risk, och i med implementeringen av Basel II 2007 blev den metoden då mest fördelaktig och förmånlig.

5.3.3 Grundläggande kapitalkrav operativ risk

Vid beräkning av operativ risk tillämpar Nordea schablonmetoden. Respondenten framhåller att banken sett det som en alltför omfattande process att gå vidare till en intern metod. De har dock anammat mycket när det kommer till själva hanteringen vad gäller operativ risk men har inte valt att ansöka om att få beräkna kapitalkravet enligt en intern metod.

5.3.4 Grundläggande kapitalkrav marknadsrisk

Den interna metoden används vid beräkning av marknadsrisk. Anledningen är att det har funnits och fortfarande finns förmåner med denna metod som gör det värt att använda den vid beräkning av marknadsrisk, då man får belöning för den.

5.3.5 Likviditetsregleringarna

Respondenten menar att i och med att NSFR ännu inte är implementerat och inte heller färdigt är det i nuläget svårt att avgöra hur detta har påverkat banken. Processen med LCR påbörjades i början av 2015 men respondenten menar att Finansinspektionen redan tidigare ställde högre krav vad gäller likviditet än vad som stadgas i Basel III och att det med anledning av detta inte har påverkat dem särskilt mycket.

5.3.6 Implementeringen

Respondenten på Nordea svarar att metoderna är extremt komplexa, och även väldigt svåra att implementera. Det kostar väldigt mycket pengar och det kräver extremt mycket resurser. Till en början kan regelverket kännas enkelt, men man upptäcker efter ett tag att det blir väldigt komplicerat. Även fast det är problematiskt och svårt, tycker banken att de har fått bättre koll på sina risker, vilket i sin tur kan väga upp den komplexa strukturen.

5.3.7 Riskbedömning och tillsyn

Nordea framhåller att de har en tillfredsställande hantering och bedömning av risker på så sätt att de utgår från pelare I, och utöver det bygger man på med de övriga riskerna som man anser att banken är exponerad för. Sedan gör banken beräkningar på hur mycket kapital man behöver hålla för att kunna täcka just de riskerna.

5.3.8 Utveckling till följd av Basel III

Basel III har inte förändrat Nordeas verksamhet på ett omfattande sätt om man ser på helheten i nuläget, förutom på sådant sätt att den politiska dimensionen har fått en större roll, i och med att den inte fanns med i implementeringen av Basel II. Banken anser därför att den största förändringen för deras verksamhet uppkom med Basel II, då arbetet med att prissätta risken påbörjades i och med detta. Det blev då möjligt att diversifiera kunder på grund av olika risker. Respondenten beskriver det som att Basel II är det mer korrekta regelverket som beskriver och beräknar hur saker och ting borde vara, medan Basel III uppkom med anledning av att den senaste finansiella krisen blev ett bevis på att de tidigare modellerna inte var tillräckliga.

Det positiva som Basel III har fört med sig inom banksektorn generellt är enligt Nordeas respondent att de ytterligare effekter som inte riktigt hade fått sin plats i och med Basel II nu har fått en tydligare roll. Det var många banker som inte hade hunnit få grepp om vad Basel II innebar och som därmed inte hade hamnat rätt inom regelverket när finanskrisen 2007-2008 uppkom. Dessa ytterligare justeringar har gjort att fler på Nordea har en bredare uppfattning kring vad regelverket faktiskt innebär.

Det negativa med det nya regelverket enligt Nordea är att det tillkom ett mått som inte har någon typ av riskkänslighet i sig, vilket är politiskt gångbart men det riskerar även att förstöra mycket av det positiva som Basel II förde med sig när det implementerades. Man riskerar även att komma bort från riskkänsligheten och tappa den dimensionen då man klämmer in politiska

åsikter och försöker få alla banker att se likadana ut, vilket inte är möjligt då alla banker har olika förutsättningar. Nordea anser därför att Basel III kan betraktas som aningen hämmande med tanke på att Basel II var så utvecklande. Basel III har satt nya strikta begränsningar som gör att utvecklingen bromsas en aning om man ser på helheten.

Respondenten medger att processen med implementeringen har varit och kommer vara mycket kostsam, speciellt i termer av rena kostnader. Ur ett aktieägarperspektiv kommer dessutom de ökade kapitalkraven vara extremt kostsamma. Dock kommer risken så småningom minska, och med en lägre risk har man inte lika höga avkastningskrav. Om detta kommer väga upp nyttan kan således diskuteras av aktieägarna, bankägarna och myndigheterna då de förmodligen ser olika på frågan ur ett ekonomiskt modellperspektiv.

På frågan rörande hur implementeringen av det nya regelverket har påverkat de verksamheter Nordea har utanför Sverige svarar respondenten att implementeringen är snarlik i de nordiska länderna bortsett från Norge, som inte har implementerat samma regelverk fullt ut, med anledning av att de inte är medlemmar i EU. Den verksamhet som bedrivs i Ryssland ligger även steget efter, då implementeringen av Basel III ännu inte påbörjats.

5.3.9 Framtiden

De brister Nordea kan lyfta fram gällande Basel III är framförallt att regelverket inte kommer hinna bli fulländat förrän ett nytt regelverk läggs fram. Detta grundar sig i att Basel II inte hann bli fulländat innan Basel III uppkom, och respondenten på Nordea menar att banksektorn är en väldigt rörlig, innovativ sektor som hela tiden förändras. Det är en reglering som i sig är svår att hinna med, finanssektorn rör sig lite för fort för alla övriga på marknaden. En annan brist är att tidsgränser har blivit mycket strängare i och med den politiska dimensionen.

En svårighet med implementeringen i framtiden kan vara att Sverige har valt en lite annorlunda väg med enormt höga buffertkrav och man har från svenska myndigheter haft synen att svenska banker har väldigt mycket marginal till minimikraven. En annan svårighet är att många av tillsynsmyndigheterna i exempelvis Finland och Danmark är väldigt noga med att värna om sig själva och glömmer bort att se företaget som helhet i alla länder. Nordeas verksamhet i Sverige upplever detta som ett problem som kan bli allt värre i framtiden med tanke på att de olika tillsynsmyndigheterna i allt större utsträckning vill värna om sitt institut och inte om företaget som helhet.

5.4 SEB

5.4.1 Respondenten

Respondenten för SEB:s räkning är Jonas Svärling som arbetar som Head of Risk and Capital Management på banken. Jonas är 36 år och har arbetat på SEB sedan 2004. Jonas är ansvarig för SEB group's hantering av kapital och likviditet samt att säkerställa bankens finansiella stabilitet. Han har en civilekonomexamen från Handelshögskolan samt en civilingenjörsexamen från KTH i Stockholm.

5.4.2 Grundläggande kapitalkrav kreditrisk

Sedan 2008 har SEB använt sig av modeller utvecklade internt.

5.4.3 Grundläggande kapitalkrav operativ risk

SEB använder sig av en intern metod, den så kallade AMA-metoden vid beräkning av operativ risk.

5.4.4 Grundläggande kapitalkrav marknadsrisk

Även vid beräkning av marknadsrisk använder sig SEB av en intern metod.

5.4.5 Likviditetsregleringarna

Respondenten framhåller att SEB inte uppfattat det nya likviditetskravet LCR som problematiskt men att de anser att vissa antaganden i måttet är bristfälliga i den bemärkelsen att det påverkar den finansiella marknaden negativt vad gäller prissättning och styrning. De framhåller att de uppfattar NSFR-måttet, vilket implementeras först 2018, som positivt generellt sett men att kravet dock innehåller antaganden gällande risk som väsentligen skiljer sig från deras interna syn. Respondenten menar att måttet är missgynnande för företagsinriktade banker på så sätt att det inte speglar den historiska risken på samma sätt som de själva beräknat den.

5.4.6 Implementeringen

SEB har ännu inte haft några märkbara problem i och med implementeringen av de olika metoderna, eftersom de redan haft interna metoder i verksamheten sedan tidigare, och då det viktigaste är att lyckas få dessa metoder godkända av myndigheter. Anledningen till att SEB har valt dessa metoder är för att de bäst speglar riskerna i deras verksamhet på ett rättvisande sätt,

och då de används för den interna riskstyrningen och finansiella styrningen i vilken affärsmässiga beslut, exempelvis kreditbeviljning, lönsamhetsutvärdering och prissättning bestäms på grund av att risker mäts på ett så precist sätt som möjligt.

5.4.7 Riskbedömning och tillsyn

SEB framhåller att de har en tillfredsställande hantering och bedömning av risker på sådant sätt att de uppfyller såväl interna krav som myndighetskrav. De har även fått en bedömning från Finansinspektionen - som har till uppgift att undersöka om kraven uppfylls - att de gör detta på ett tillräckligt och tillfredsställande sätt.

5.4.8 Utveckling till följd av Basel III

Enligt respondenten på SEB har implementeringen av Basel III inneburit en tämligen stor förändring i deras verksamhet. Respondenten medger även att Basel III är ett av de första regelverken som har påverkat dem vad gäller hur de bedriver sin finansiella styrning, det vill säga hur de tar betalt internt och även externt för sina produkter och tjänster. Banken måste även se till att ha mer kapital, mer intern kommunikation så att den nya informationen når samtliga berörda i verksamheten, och mer likviditet då kostnaden för likviditet och kapital har gått upp i och med det nya regelverket. På så vis har det påverkat bankens styrning, då kostnaderna för produkter och tjänster har ändrats.

Det positiva med det nya regelverket menar respondenten är att det har blivit ett ökat fokus på risk-, kapital- och likviditetstyrning generellt. På SEB har fler processer utvecklats vad gäller att bedöma vad som är lönsamt i affärsverksamheten.

Respondenten uppfattar regelverket som negativt i den bemärkelsen att regelverket skiljer sig åt från deras interna syn på risk, exempelvis när en viss verksamhet enligt Basel III är mer riskfylld och därmed kräver mer finansiella råvarukostnader. De tvingas då bära högre kostnader. Konsekvensen av detta blir att de styr banken på ett sätt som långsiktigt inte stämmer överens med deras syn vilket enligt banken kan leda till suboptimala beslut på lång sikt.

På frågan rörande kostnader knutna till implementeringen svarar respondenten att kostnaden för att bygga modeller och implementera system har krävt stora mängder resurser, dock inte på ett svindlande sätt. Banken förutser heller inga ytterligare signifikanta kostnader kopplat till Basel III utan hoppas att större delen numera är på plats, även om investeringar sker löpande och nya och kommande krav utöver Basel III kräver ytterligare investeringar. Givetvis

har det krävts en del investeringar för banken inom vissa områden, men själva implementeringen har inte varit särskilt dyr i sig. Vidare menar respondenten att det finns indirekta kostnader vilka är de kostnader som krävs för att följa det nya regelverket genom att kraven höjs för kapital och likviditet.

När vi frågade respondenten hur bankens verksamheter utanför Sverige har påverkats av regelverket blev svaret att eftersom hela bankens verksamhet kan ses som en enda stor koncern har skillnader mellan länder inte varit avgörande. Däremot har man som svensk bank högre krav på sig jämfört med utländska banker, vilket gör att den svenska verksamheten drabbas av konkurrensnackdelar när de agerar i länder utanför Sverige vilket är en aning problematiskt.

5.4.9 Framtiden

Två av de brister som respondenten uppgav med regelverket var regleringarna och även det måttet som appliceras på ett likadant sätt på alla banker över hela världen trots att marknaderna och affärsmodellerna ser helt olika ut. Använder man en modell som är “one size fits all” så kan det bli ett problem på så sätt att måtten inte speglar riskerna korrekt vilket kan leda till att kraven inte helt speglar de underliggande behoven. Hänsyn tas inte riktigt till lokala skillnader.

En utmaning respondenten kan se med regelverket i framtiden är det långsiktiga finansieringskravet med anledning av det mått där banken inte fullt har anpassat sig i styrningen, vilket skulle kunna leda till osunda effekter. Det pågår även en ny process som inte är Basel III utan ytterligare nya kapitalkrav som kan ställa till det innan det nuvarande regelverket hunnit implementeras fullt ut, menar respondenten.

5.5 Swedbank

5.5.1 Respondenten

För Swedbanks räkning genomförs en intervju med Sven-Erik Forsgren. Sven-Erik är kreditanalytiskchef i mellersta regionen och har arbetat på Swedbank i 26 år. Han ansvarar för regionens kreditportfölj och är chef över regionens analytiker. Vidare sitter han med i Swedbanks beslutsinstanser, utbildar medarbetare såväl lokalt som centralt och arbetar även med att skriva en del instruktioner för det interna arbetet. Sven-Erik har en civilekonomexamen från Uppsala Universitet.

5.5.2 Grundläggande kapitalkrav kreditrisk

När Swedbank beräknar kreditrisker ur ett PD-perspektiv utgår de från en intern metod som de använt sig av sedan flera år tillbaka, men vid beräkning av förlust (LGD) använder de sig av en intern metod som de fick godkänt sommaren 2014. Innan använde banken sig av schablonmetoden men bytte till en intern metod med anledning att de anser det vara mer rättvist då de i nuläget har haft möjlighet att spegla risken på vissa typer av säkerheter.

5.5.3 Grundläggande kapitalkrav operativ risk

Swedbank använder sig för tillfället av schablonmetoden när de beräknar operativ risk. De vill i framtiden gå över till att använda en intern metod även vid beräkning av operativa risker, och jobbar aktivt för att detta ska bli verklighet.

5.5.4 Grundläggande kapitalkrav marknadsrisk

Vid beräkning av marknadsrisk använder sig banken av en intern metod, denna metod fick de godkänd redan år 2004.

5.5.5 Likviditetsregleringarna

Respondenten anger att banken genom de nya likviditetsregleringarna blivit mer kapitaleffektiv samt att större fokus numera ligger på matchning mellan inlåning och utlåning. Löptidsfaktorn har alltså blivit viktigare. Vidare menar respondenten att de nya likviditetsregleringarna överlag har bidragit till ökat fokus och kunskap vad gäller likviditet.

5.5.6 Implementeringen

Banken menar att implementeringen av Basel III och de metoder som regelverket har medfört har varit en aning problematisk och utmanande då det har inneburit två stora utmaningar; dels att utveckla IT-systemen och göra de justeringar som behövs, men också att lyckas få den nya informationen att landa på ett korrekt sätt och lyckas säkerställa att den når alla inom organisationen.

5.5.7 Riskbedömning och tillsyn

Då banker enligt Basel III ska ha en tillfredsställande hantering och bedömning av risker, har Swedbank valt att uppfylla dessa krav på olika sätt. Vid hanteringen av den operativa risken jobbar de aktivt för att i framtiden kunna ansöka om ett internt tillstånd och lämna schablonmetoden. Detta gäller för beräkning av samtliga risker. De har med hjälp av information

och utbildning arbetat hårt med de interna processerna och kontrollerna för att i framtiden få möjlighet till detta. Bankens styrelse har dessutom infört parametrar som ska fungera som varningsklockor och hindra ogynnsam utveckling.

5.5.8 Utveckling till följd av Basel III

Respondenten anser att implementeringen har förändrat verksamheten inom banken i tämligen stor utsträckning. Detta grundar sig dels i att systemet har förändrats men hänför sig även till den kunskapsmässiga nivån. Regelverket har även påverkat hur banken väljer att kategorisera sina kunder, och hur banken numera beräknar sina riskvikter. De flesta inom organisationen på Swedbank har som tidigare nämnt blivit kunnigare vad gäller deras yrken, men många som arbetar på banken har också blivit bättre på att förstå samband i och med implementeringen, då regelverket ställer krav på att mer utbildning genomförs inom organisationen. Vid tillämpning av interna metoder krävs även att berörda anställda bemästrar dessa metoder, och med ökad kompetens finner respondenten det troligt att verksamheten som helhet kommer att förbättras. Respondenten menar dock att detta inte är något banken har uppnått kostnadsfritt, utan stora mängder resurser har krävts vad gäller såväl utbildning som utveckling av IT-systemen.

Regelverket kan, menar respondenten, på lång sikt beskrivas som utvecklande men på kort sikt hämmande i och med att det tar ett tag för alla nyheter att landa. Vid större förändringar tar det ännu längre tid än vid små förändringar att förstå de nya anvisningarna och detta kan vara något som bromsar regelverkets implementering till en början.

Respondenten är tydlig med att implementeringen av Basel III har varit kostsam i form av systemstöd och utbildning, men att detta bör vägas mot det faktum att införandet har inneburit att man mäter risker på ett bättre sätt, vilket i sin tur medför att riskvikterna sänks och att detta förhoppningsvis kommer att ha en positiv inverkan i framtiden. Nyttan kommer med tiden att väga upp kostnaderna, då respondenten menar att om allt går som det ska beträffande Basel III, kommer verksamheten som helhet bli mer effektiv inom banksektorn. Ett ökat riskviktsgolv kan dock innebära att räntorna höjs och detta påverkar först och främst kunden, men med ändamål att kunden ska känna sig säkrare vid sina risktaganden.

Tittar man på Swedbanks verksamhet utanför Sverige så styr de sin verksamhet som en koncern. Detta innebär att om specifika regler inte finns i de enskilda länderna så har Basel III påverkat hela Swedbank koncernen på samma sätt. Det är svårt att få det att se identiskt likadant ut i alla länder då Swedbank tar hänsyn till de regelverk som råder i de enskilda länderna, men då

grundprincipen är densamma så styrs verksamheten på samma sätt överallt. Exempelvis blir det annorlunda i de länder där euro inte finns då marknadsrisken påverkas av att man har olika valutor.

5.5.9 Framtiden

Respondenten anser att det är svårt att i dagsläget avgöra i vilka avseenden Basel III är att anses som bristande, då detta tyvärr kommer framstå som klarast först under nästa lågkonjunktur. Respondenten framhåller dock att en negativ aspekt med regelverket i framtiden skulle kunna vara att det kan vara svårt att få ett effektivt fungerande systemstöd i Sverige. Det är en, och kommer alltid vara, en utmaning att bygga IT-system så att banken hinner fånga upp regelverken i tid. Det kan även vara svårt att få personer som jobbar på banken att förstå vad som händer i och med en ny implementering och också varför det händer. Swedbank är en aning oroliga för att det i framtiden troligtvis kommer att bli både större och fler förändringar, och det löper också stor risk att dessa kommer komma fortare än tidigare.

5.6 Sveriges Riksbank

5.6.1 Respondenten

Respondenten för Riksbanken är Martin Johansson. Martin är 40 år och har arbetat på Riksbanken sedan 2005. Han är biträdande avdelningschef på avdelningen för finansiell stabilitet och arbetar med att bistå avdelningschefen med den löpande stabilitetsanalys som görs på Riksbanken. Martin har en Fil. Doktorsexamen från Lunds universitet.

5.6.2 Effekter av Basel III

De viktigaste funktionerna Basel III har fört med sig är enligt Sveriges Riksbank att bankerna kommer tillrätta med några av de brister som fanns med i de tidigare regelverken. Dessa brister är framförallt att bankerna höll för liten mängd kapital, och att de tidigare regelverken inte innehöll några kvantitativa regleringar beträffande bankernas likviditet. Därför är de två viktigaste bidragen att Basel III kan ge upphov till mer och bättre kapital och likviditet. Vidare menar respondenten att de skillnader som implementeringen har medfört är att bankerna successivt har förbättrat sina kärnprimära kapitalrelationer och minskat sina likviditetsrisker. Några av de riskviktade kapitalmåten anpassades även snabbt, likväl de kortsiktiga likviditetsmåten.

5.6.3 Implementeringens påverkan på bankerna

Beträffande huruvida implementeringen har gynnat eller begränsat bankerna menar respondenten är att högre krav på kapital och likviditet givetvis kan medföra att bankerna känner sig mer begränsade. De begränsningar som har uppkommit måste ställas mot tryggheten att färre och mindre frekventa kriser inträffar, då detta troligtvis kommer bli resultatet av begränsningarna. Respondenten uppfattar dock inte Basel III som särskilt begränsade, men att han är ganska säker på att de fyra storbankerna inte håller med. Vidare framhåller respondenten att det är svårt att hävda att det skulle vara utmanande att vara bank i Sverige då det går bra för majoriteten av bankerna.

Respondenten menar att Basel III är positivt i den bemärkelsen att regelverket ställer krav på likviditet och bruttosoliditet som inte funnits med vid tidigare regelverk. Detta menar Riksbanken är en mycket positiv aspekt, inte minst på grund av att Basel III är en kompromiss mellan så pass många länder. Vad som å andra sidan kan ses som negativt är enligt Riksbanken att EU har valt att implementera delar av Basel III på ett sätt som inte är helt konsistent med andra delar av Baselöverenskommelsen, exempelvis de nya kraven på likviditet, de så kallade minimikraven. Minimikraven innebär att ett land ska införa minst de kraven, medan EU har tolkat kraven som ett maximum.

Jämfört med utländska banker har svenska banker lyckats förhållandevis bra med implementeringen enligt Riksbanken. Bankerna i Sverige har blivit snabbare och bättre på vissa mått, bland annat vad gäller kärnprimärkapitalrelationerna och det kortfristiga likviditetsmättet som också benämns Liquidity Coverage Ratio (LCR). Respondenten konstaterar även att Basel III förmodligen främst gynnar skattebetalarna ur ett makroperspektiv.

5.6.4 Utveckling till följd av Basel III

Riksbanken anser inte att implementeringen av Basel III har varit en kostsam process generellt sett. I den mån det har varit kostsamt har bankerna varit framgångsrika att föra vidare dessa kostnader till kunderna. Tittar man på svenska bankers avkastning på kapital är det högt i internationell jämförelse enligt respondenten på Riksbanken. Det är därför svårt att hävda att Basel III skulle innebära stora hot mot bankernas lönsamhet då det går så pass bra för svenska banker.

Vi frågade även respondenten på Riksbanken om han trodde att den senaste finansiella krisen skulle sett annorlunda ut om Basel III hade varit implementerat vid dess utbrott. Angående

detta menar respondenten att det förmodligen endast hade hjälpt på marginalen. Det huvudsakliga problemet var trots allt att bankerna innan krisen tog för stora risker, och att det inte fanns några myndigheter som försökte förhindra det stora risktagandet. Detta hade inte Basel III-reglerna varit kapabla till att stoppa. Givetvis är mer kapital något bra då alla vill ha möjligheten att ta förluster utan att gå i konkurs, men om alla banker skulle bedriva utlåning som var vårdslös är det omöjligt att förhindra en eventuell konkurs med endast högre kapitalkrav. Med det menar respondenten att de banker som bedrev vårdslösa utlåningar under finanskrisen ändå inte hade klarat sig även om de haft ytterligare procentenheter kapital. Däremot hade man kanske kunnat lindra spridningseffekterna till de delar av banksektorn som var förhållandevis skonade.

5.6.5 Brister med Basel III

Något som är negativt med Basel III är att EU valt att implementera Baselöverenskommelsen på ett sätt som inte är helt konsistent med hur man exempelvis beräknar kapitaltäckningskvoten. På frågan om Riksbanken kunde se några svårigheter med implementeringen i framtiden menar respondenten att det i sådant fall skulle vara att det alltid finns en risk att de förslag man tagit fram successivt vattnas ur när de ska införas i lag.

Riksbanken upplever inte i dagsläget att regelverket är i behov av förändring i framtiden. Vad respondenten dock vill poängtera är att det ska tas med i beaktande att man måste ha realistiska förväntningar av vad ett regelverk av Baselkaraktär kan åstadkomma. Det räcker inte med att det är på plats, utan det måste även finnas en rad andra regelverk som stöttar den sortens Baselöverenskommelser. Det måste även vara ett fungerande regelverk ur ett makroperspektiv.

6. ANALYS

I detta kapitel analyseras och jämförs den data som samlats in under intervjuerna och presenterats i empirin. Vi binder här samman referensramen med den införskaffade empirin samt redogör och analyserar de likheter och skillnader vi uppmärksammar i kombination med våra egna tankar.

6.1 Kreditrisk

Vi kan urskilja ett tydligt mönster i att samtliga banker, åtminstone till viss del, använder sig av en intern metod vid beräkning av kapitalkravet för kreditrisk. Gemensamt är också att bankerna sedan implementeringen av Basel II började använda sig av en intern metod. Samtliga banker har således en tillfredsställande historik beträffande kreditrisk då detta är ett krav för användandet av en intern metod. Samtliga banker uppger att användandet av en intern metod är förmånlig för deras verksamhet, samt att det ger valmöjlighet att själva kunna styra storleken på kapitalkravet avseende olika exponeringar. Vad som är tydligt i svaren från samtliga respondenter är att en intern metod gör det möjligt att sänka nivån för kapitalkravet för kreditrisk. Det är tydligt att en intern metod ger bankerna ett spelrum med riskerna och att de, om än inom en viss ram, anser att en intern metod fungerar bra och är det optimala för riskhanteringen i sina respektive verksamheter. Att reglera banker är, vilket lyfts fram i teorin, viktigt men det har sin baksida i att banker kan komma att känna sig instängda i sin verksamhet. Vi upplever det dock som att den interna metoden ger bankerna möjlighet att utforma och styra sin riskhantering individuellt, även om implementeringen av en intern metod kräver stora resurser i form av investeringar.

6.2 Operativ risk

Gällande beräkning av kapitalkravet för operativ risk anger tre av fyra banker att de använder sig av den standardiserade metoden, även kallad schablonmetoden. Endast en bank har ansökt och fått tillåtelse av Finansinspektionen att använda en intern mätningmetod, den så kallade AMA-metoden. En tänkbar förklaring till att majoriteten fortfarande använder sig av schablonmetoden skulle kunna vara att kapitalkravet för operativa risker kom att regleras av banker först 2007 då implementeringen av Basel II påbörjades.

För att kunna tillämpa en intern metod krävs det att bankerna har tillräcklig historik för att kunna ta fram de parametrar som är nödvändiga i modellerna. Med tanke på att kapitalkravet för operativ risk har reglerats av Baselkommittén under en förhållandevis kort period är vi inte förvånande över att så pass stor del av bankerna tillämpar schablonmetoden vid beräkning av kapitalkrav för operativ risk. Detta eftersom en intern metod kräver att bankerna har tillgång till en viss mängd historik rörande den aktuella risken och eftersom kravet för operativ risk är tämligen nytt kan det tänkas vara problematiskt att bygga egna modeller på grund av detta. I teorin tar vi upp att Baselkommittén förväntar sig att de banker som har möjlighet att tillämpa en intern metod också kommer välja att göra detta.

Det är troligt att fler banker i framtiden kommer att gå över till att använda en intern metod när det finns tillräckliga underlag i form av historik rörande förluster för att beräkna de parametrar som måste finnas med i modellerna. Det är emellertid en bank, som ovan nämnt, som har ansökt och fått tillåtelse att använda AMA-metoden.

6.3 Marknadsrisk

Vid beräkning av kapitalkrav för marknadsrisk anger tre banker att de använder sig av en intern metod och den fjärde anger att de använder den standardiserade schablonmetoden. Vi kan se ett tydligt mönster i de argument som lyftes fram av respektive respondent från de banker som tillämpar en intern metod. Samtliga av dessa menar att anledningen till att de väljer att använda sig av en intern metod är att riskerna därmed speglas på ett rättvisande och korrekt sätt. Detta visar på att tillämpning av en intern metod vid beräkning av marknadsrisk är flexibel i den bemärkelsen att det skapar en riskhantering utformad efter den enskilda bankens verksamhet och vision.

Den bank som anger att de tillämpar schablonmetoden menar att anledningen till att banken inte har valt att gå vidare till en intern metod är främst att de inte bedriver sådan typ av verksamhet som innebär en stor exponering mot marknadsrisk. Respondenten från denna bank framhåller även att marknadsrisk är något som de alltid strävar efter att minimera, främst för att banken är en kreditbank och att de på grund av detta lägger större del av sina resurser på kreditrisken. Det är även viktigt att komma ihåg att implementeringen av en intern metod kräver omfattande investeringar och respondenten menar att banken inte anser att de i dagsläget är

villiga att göra detta vad gäller marknadsrisken. Möjligen kan det vara så att införandet av en intern metod är något som endast görs om risken i sig är av sådan storlek att den påverkar verksamheten på ett omfattande sätt.

6.4 Likviditet

Det är tydligt att de nya likviditetsregleringarna inte har påverkat två av bankerna speciellt mycket, något som vi fann föga förvånande. Dessa två banker menar att de på grund av interna riskmått samt tidigare regler från Finansinspektionen uppfyllde dessa krav på likviditet redan innan Basel III implementerades. En av bankerna menar även att de flesta banker i samband med den senaste globala finanskrisen fyllde på sina likviditetsreserver och att detta också är en bidragande orsak till att bankerna numera håller mer likviditet än tidigare. Den tredje banken menar att de nya likviditetsregleringarna har påverkat dem på så sätt att de exempelvis blivit mer kapitaleffektiva, och att detta endast varit positivt för dem. Den fjärde banken framhåller att de generellt sett inte upplever det nya LCR-kravet som problematiskt men att det dock påverkar den finansiella marknaden negativt beträffande prissättning och styrning. Samma bank pekar även på vissa brister vad gäller den andra likviditetsregleringen som ännu inte har implementerats. Vad som står klart är att uppfattningen gällande detta skiljer sig åt och vi upplever det som svårt att dra några slutsatser i dagsläget. De nya likviditetsregleringarna är ännu inte helt och hållet implementerat och vi tror att det krävs mer tid innan denna del av Basel III kan utvärderas.

6.5 Implementering i verksamheten

Under intervjuernas gång framkom det att samtliga banker på ett eller annat sätt funnit implementeringen av Basel III som problematisk. Samtliga respondenter menar att det förekommit problem med de interna systemen då tillämpningen av en intern metod kräver justeringar. En av bankerna lyfter fram att problemen gällande systemet grundar sig i att det varit svårt att hitta de underlag som är nödvändiga för att bygga modellerna. Problem har framförallt uppstått för portföljer där det historiskt sett varit få kreditförluster, och att det i och med detta saknas observationer. Det känns troligt med tanke på de svar vi fått från respondenterna, att de problem som hänför sig till system och uppbyggnad av modeller är något som kan minska med tiden. Som ovan nämnt tillkom möjligheten att använda interna metoder för beräkning av

kapitalkravet för kreditrisk och operativ risk i och med implementeringen av Basel II, vilket ligger förhållandevis nära i tiden då detta skedde 2007.

I dagsläget upplever samtliga banker regelverket som mer eller mindre komplext, och det är därför troligt att det krävs mer tid innan dessa teknikaliteter fungerar friktionsfritt. Vidare framhåller två av bankerna att implementeringen av Basel III har medfört viss problematik rörande den interna kommunikationen. Bankerna menar att det har varit en utmaning att se till att all relevant information når alla inom organisationen. Även detta är något som visar på komplexitet i regelverket vad gäller att sortera ut och förmedla den nya informationen. Alla fyra banker är även eniga om att stora investeringar har krävts vilka kan hänföras till de uppbyggnader av modeller som krävts samt utbildningen i de nya systemen för berörd personal. Vad som emellertid är positivt med att dessa investeringar går att hänföra till just detta är att dessa är engångsföreteelser. Att bygga egna modeller för beräkning av kapitalkrav är något som görs en gång, detsamma gäller utbildning. Visserligen behöver modellerna underhållas och möjligen uppdateras, detsamma gäller utbildning, men de stora investeringarna är något som görs vid ett tillfälle och alltså ingenting som kräver löpande finansiering.

Två banker lyfter fram att en förändring i verksamheten till följd av Basel III är att regelverket möjliggör att kunderna kan segmenteras utifrån olika risker, men de framhåller även att detta är någonting som kom redan i och med Basel II. En bank menar även att Basel III har påverkat hur man sätter kreditbetyg på sina kunder samt hur man beräknar riskvikter.

Det är tydligt att samtliga banker upplever att Basel III har varit utvecklande beträffande kompetens och kunskap då utbildning har krävts internt för att förstå de nya systemen och modellerna. Samtliga banker är överens om att implementeringen av Basel III har inneburit höga kostnader samt att stora investeringar har varit nödvändiga. De är dock övertygade om att dessa kostnader kommer att vägas upp av regelverkets förväntade nytta på lång sikt i det avseendet att det kommer skapas stabilare banker, och därmed banker med bättre kunskap om vad de olika riskerna medför. En bank uttrycker och sammanfattar detta på ett bra sätt:

“Alla banker mår väl bra av att ens konkurrenter också mår bra i och med att alla banker är sammankopplade på något sätt. Vi delar ju det finansiella systemet”.

Andreas Skogelid, analytiker Handelsbanken

6.6 Ökad mängd kapital

Vid intervjun med Riksbanken ställdes frågan om vad Riksbanken anser är de viktigaste funktionerna med Basel III. Respondenten besvarade denna fråga med att mer och bättre kapital samt mer likviditet är de främsta förhoppningarna med regelverket. Beträffande kapital kan vi, med stöd utav de uppgifter som lades fram av de fyra storbankernas respondenter, tydligt se att mängden kapital som bankerna håller har ökat i och med implementeringen av Basel III. Samtliga respondenter framhåller att kostnaden för kapital har gått upp vilket måste betyda att mer av detta numera finns. Två banker menar att de i och med Basel III har fått bättre koll på riskerna de exponeras mot. Detta är såklart ett krav som kostnadsmässigt påverkar bankerna men de är trots detta överens om att inverkan på riskhanteringen kommer att bli positiv.

Genom en ökad mängd kapital har bankerna nu möjlighet att i större utsträckning täcka oanade förluster och att de med tiden kommer uppskatta den trygghet som detta innebär. Riksbanken anger även att en stor del av de kostnader som Basel III inneburit har med framgång kunnat läggas över på kunderna, vilket måste anses som en naturlig följd. Banker fungerar i praktiken på samma sätt som vilket annat företag som helst i den bemärkelsen att en ökad kostnad måste kompenseras på ett eller annat sätt. Detta sammanfattas mycket bra av en respondent:

“Vi anser att Basel III riskerar att vara hämmande för utvecklingen och ekonomin som helhet. Banker fungerar precis på samma sätt som alla andra företag på så sätt att går produktkostnaden upp blir konsekvensen oftast att det blir dyrare för kunden”.

Fredrik Södergren, Head of Capital and Risk Regulations, Nordea

Detta är en mycket väntad konsekvens av ökade krav då bankers främsta produkt är kapital. Ökar kostnaden för denna i och med att kraven ökar så måste kostnaden täckas upp. En naturlig lösning är då att kunderna får bära högre kostnader och följdfrågan som då dyker upp blir; kommer detta gynna dem på lång sikt? Om man väger samman Riksbankens och bankernas uppfattning och förväntning angående regelverket menar samtliga att de kostnader som tillkommit kommer att vägas upp av det faktum att bankerna blir mer stabila, vilket i sin tur skapar ett stabilare finansiellt system på lång sikt. Detta gynnar även kunderna i den aspekten att deras förtroende för bankerna troligtvis ökar och att de känner en viss trygghet i att bankerna, i och med ökad

stabilitet, med största sannolikhet kommer att kunna hantera en eventuell finanskris på ett bättre sätt än vad som var fallet under finanskrisen 2007-2008.

En annan faktor som är viktig att väga in är att detta är någonting som tiden kommer att få utvisa. I och med att kapitalkravet för banker har ökat är det troligt att kostnaderna för kunderna kommer att öka genom exempelvis högre räntor. Det är dock svårt att i nuläget avgöra om detta är något som kommer påverka bostadsmarknaden och kunderna på ett positivt sätt. Vi vill dock påpeka att vi, på grund av vad som framkommit i denna studie, är av uppfattningen att så kommer att ske. Högre kostnader för kunder kommer troligtvis vara gynnande på lång sikt då riskerna kontrolleras på ett bättre sätt i och med det nya regelverket samt att systemet sett till sin helhet blir mer robust. Det är därmed inte sagt hur stor del av kostnaderna som kan tänkas hamna på kunderna, och det går heller inte att säga om det kommer att bli så överhuvudtaget. En annan tänkbar lösning för bankerna skulle kunna vara att de helt enkelt gör en omstrukturering i sin balansräkning och att kostnaderna täcks på så vis istället.

I och med Basel III klassas bankernas tillgångar som mycket mer riskfyllda vilket är anledningen till att kapitalkravet har höjts. En möjlig konsekvens av detta anser vi skulle kunna vara att avkastningen på tillgångarna inte längre blir lika hög och att bankernas hävstång därmed minskar. Detta skulle i sin tur kunna leda till att det på ett sätt blir svårare för bankerna att tjäna pengar. Branschen blir på så vis mindre lönsam och således inte lika attraktiv att ta sig in på för nya aktörer. En konsekvens skulle i det fallet kunna vara att konkurrensen minskar vilket skulle vara missgynnande för såväl kunden som marknaden. Denna konsekvens, att konkurrensen på marknaden minskar, skulle även kunna uppstå på grund av att det ökade kapitalkravet även fungerar som en ökad inträdesbarriär. Det kommer troligtvis att bli svårare för nya aktörer att ta sig in på marknaden i och med att det numera ställs krav på att betydligt större mängd kapital ska hållas av bankerna. Färre aktörer leder till att konkurrensen minskar vilket kan leda till att kvaliteten i branschen minskar därmed. En annan möjlig konsekvens är att bankerna skulle kunna stöta på problem med framtida investeringar eftersom det kommer bli svårare att låna pengar i och med de nya högre kapitalkraven. Detta eftersom det numera finns mindre kapital tillgängligt.

6.7 Negativ påverkan

Vi frågade bankernas respondenter om de upplevde att Basel III på något sätt har påverkat deras verksamhet negativt. De inhämtade svaren skiljer sig åt till viss del. En bank hävdar att

regelverket inte haft någon som helst negativ påverkan på deras verksamhet medan de övriga tre bankerna gav några exempel. Två banker svarar på ett liknande sätt vad gäller synen och hanteringen av risker i och med Basel III. Den första menar att de nya mått på risk som lades fram i och med Basel III inte innehåller någon som helst riskkänslighet. Vidare framhåller samma respondent att banken uppfattar regelverket som tillfredsställande i det avseendet att det är politiskt gångbart men att det dock riskerar att förstöra mycket av de positiva som implementeringen av Basel II kom med. Det framkommer tydligt under intervjun med denna respondent att Basel II upplevdes som betydligt mer flexibelt och applicerbart på bankens verksamhet. Oro uttrycks vad gäller riskkänsligheten och respondenten menar att det är möjligt att Basel III bidrar till att bankerna tappar denna dimension i riskhanteringen. Vidare framhåller respondenten att de politiska reglerna i Basel III har bidragit till intrycket att man verkar vilja att alla banker ska bedriva en mer likvärdig verksamhet.

Den andra banken har en liknande syn vad gäller negativ påverkan till följd av regelverket. Respondenten menar att skrivelserna i Basel III skiljer sig åt från deras interna syn vad gäller risk. Som exempel på detta nämner respondenten att viss verksamhet betraktas som mer riskfylld enligt Basel III än vad de själva anser. En konsekvens av detta blir att banken tvingas bära högre kostnader för en viss risk trots att de själva inte anser det vara proportionerligt. De menar att detta leder till att de ur ett långsiktigt perspektiv kan komma att, på grund av regelverkets krav som måste efterföljas, styra banken på ett sätt som inte stämmer överens med deras syn.

“Regelverket blir begränsande i det avseendet att det inte speglar risken helt korrekt”.

Jonas Svärning, Head of Capital and Risk, SEB

Den fjärde banken anger att det som de upplevt som negativt till följd av Basel III är deras omfattande process som varit nödvändig i och med implementeringen. Det har krävts stora mängder resurser i form av utbildning, IT och framförallt tid.

Tre av fyra storbanker upplever att regelverket har medfört någon form av negativ aspekt till följd av implementeringen. Hälften uppger att regelverket inte är optimalt vad gäller hur risker hanteras och värderas. Vi som utför denna studie känner oss säkra i att påstå att regelverket har uppfattats som hämmande i den bemärkelsen att bankerna upplever vissa svårigheter när det

gäller att behålla sin egen syn och vision. Svaren vi har fått från bankernas respondenter tyder på att implementeringen till viss del har uppfattats som problematisk.

6.8 Utvecklande eller hämmande?

I syfte att få bättre förståelse för hur bankerna uppfattar regelverket ställde vi frågan om de uppfattar Basel III som hämmande eller utvecklande. Tre banker svarade att de på ett eller annat sätt upplever regelverket som utvecklande. En bank menade att de upplever regelverket som utvecklande på lång sikt men hämmande på kort sikt:

“Jag skulle beskriva det som utvecklande på lång sikt och hämmande på kort sikt då det alltid tar ett tag för alla nyheter att landa. Vid ett nytt regelverk tar det alltid tid att förstå de nya spelreglerna”.

Sven-Erik Forsgren, Kreditanalytiskchef mellersta regionen, Swedbank

En annan bank anger att de anser Basel II som betydligt mer utvecklande än Basel III. Anledningen till det är att de upplever Basel III som hämmande i den bemärkelsen att regelverket inte tillför något positivt i riskkänslighets-sammanhang. Respondenten menar även att de olika golv som tillkommit i och med Basel III gör att de inte kan beskriva helheten som utvecklande. En annan respondent framhåller att banken upplever regelverket som både utvecklande och begränsande, begränsande i den meningen att risken inte speglas på ett korrekt sätt.

Respondenten från den sista banken menar att de upplever regelverket som utvecklande på grund av att det kommer skapa ett stabilare finansiellt system som kommer vara mer robust med en starkare motståndskraft då nästa finansiella kris slår till.

För att få en klar helhetsbild av hur regelverket uppfattas ställde vi även samma fråga till Sveriges Riksbank för att få deras överskådliga syn vad gäller Basel III:s förmåga att utveckla och begränsa. Deras respondent angav att Riksbanken anade att bankerna skulle känna sig begränsade av regelverket på grund av att högre krav ställs gällande kapital och likviditet. Med tanke på svaren vi fått från bankernas respondenter kan vi konstatera att Riksbanken i tre av fyra fall hade rätt. Riksbanken angav även att det är förståeligt att bankerna känner sig begränsande men att regelverket samtidigt har ett viktigt och tydligt syfte. Banker regleras i syfte att de ska

känna sig tryggare vid inträffande av en finansiell kris och Riksbanken menar att begränsningarna måste ställas mot den trygghet som regelverket faktiskt medför.

Riksbanken är tydliga med att de inte uppfattar regelverket som begränsande men att bankerna troligtvis, vilket tre av fyra respondenter bekräftar, kommer att vara av annan uppfattning. Vi uppfattar det som att bankerna upplever regelverket som begränsande men att de möjligen inte inser att det i det långa loppet innebär en trygghet. Det skulle kunna liknas vid en försäkring där hela premien ska betalas vid ett och samma tillfälle. Vid implementeringen av regelverket tillkommer stora kostnader för bankerna, på samma sätt som man vid tecknande av en försäkring betalar in en summa, som sedan kan visa sig vara värdefull när en ny kris inträffar och bankerna blir då medvetna om det skyddsnet som dagens begränsningar faktiskt landar i. Vi finner det rimligt att anta att det är detta som Riksbanken menar, och som bekräftas av tre av fyra banker, att regelverket kommer att uppfattas som begränsande för bankerna i dagsläget men att de även kommer att inse regelverkets trygghet och nytta när en finansiell kris är ett faktum. Det är just detta som gör att vi anser att en parallell kan dras till en försäkring. Det tar ofta emot att betala premien, och det är först när någonting händer som man uppskattar att detta gjorts och att man då inser hur mycket det faktiskt gynnar på lång sikt.

6.9 Framtiden

Det är tydligt att Basel III är ett regelverk med vissa brister. Tre av fyra banker kan ge exempel på sådant som de uppfattar som bristfälligt och även Riksbanken kan exemplifiera brister i dagsläget. Riksbanken, som har representanter i Baselkommittén, menar att regelverket vid dess första presentation framstod som simpelt men att regelverket sedan har komplicerats med tiden och resulterat i ett väldigt komplext regelverk. Detta bekräftas av de svar vi fått från bankernas respondenter då samtliga medger att det varit komplicerat att implementera de nya systemen i verksamheterna. Ett annat problem man möjligen kan se i framtiden är att Basel III-reglerna inte är någonting som implementeras på samma sätt i samtliga länder i världen utan det är upp till varje enskilt land att införa regelverket i nationell lagstiftning. Det är möjligt att detta skapar konkurrens mellan banker internationellt då banker kan ha olika höga krav på sig beroende på vilket land det rör sig om. Detta är något som kan bli ett stort problem i framtiden då banker kommer att bedriva sin verksamhet där förutsättningarna skiljer sig åt. Två av bankerna uppger även att det kan vara problematiskt i deras verksamhet som drivs som koncern när det rör sig om

verksamhet i länder som står utanför EU och där implementering inte sett ut på samma sätt eller är i samma fas som i Sverige.

7. AVSLUT

I detta kapitel förs den avslutade diskussionen kring ämnet som analyseras i föregående kapitel. Vi presenterar här de slutsatser som vi kommer fram till i analysen samt ger förslag till hur fortsatt forskning inom ämnet skulle kunna se ut.

7.1 Avslutande diskussion

Att Basel III har inneburit ökade kostnader för bankerna är en naturlig konsekvens av högre krav gällande kapital och likviditet. Vad som dock var en aning överraskande för såväl oss som för bankerna är de stora mängder resurser som behövts läggas på utbildning och utveckling av nya modeller. De stora investeringar som varit nödvändiga har varit krävande för bankerna, men vad som dock står klart är att den största omställningen och påverkan inte kan hänföras till Basel III utan till föregående regelverk, Basel II. Det var implementeringen av detta regelverk som öppnade upp möjligheten för bankerna att använda sig av en egen utvecklad intern metod vad gäller beräkning av kapitalkravet för kreditrisk och operativ risk.

Sedan har givetvis utveckling krävts även med Basel III och dess nya krav, men vi finner ändå att bankerna upplevde att det var Basel II som var det mest genombrytande regelverket. Vi upplever även att bankerna generellt sett har en betydligt mer positiv inställning till Basel II än till Basel III. Den mer positiva inställningen till Basel II är något som vi tror kan ha sin förklaring i att det regelverket började implementeras redan 2007 medan implementeringen av Basel III påbörjades först 2013. Basel II har hunnit sjunka in och även anpassats till varje banks verksamhet och vi uppfattar att bankerna upplever Basel III som komplext i dagsläget. Kanske att Basel III till och med upplevs reducera det positiva som Basel II har fört med sig.

Vad man emellertid ska ha med i beaktande är att Basel III fortfarande är en nyhet för bankerna och att implementeringen ännu inte är klar. Troligtvis kände bankerna på samma sätt då implementeringen av Basel II påbörjades 2007. Sedan är det även så att Basel III har som huvudsyfte att främja bankernas stabilitet och öka deras motståndskraft vid en finanskris och en bekräftelse på att detta har uppfyllts kan egentligen endast fastställas i skarpt läge, det vill säga när en ny finansiell kris är ett faktum för Sverige. Det är möjligt att regelverket inte förrän då kommer att uppskattas fullt ut, även om samtliga banker även idag kan exemplifiera positiva effekter till följd av Basel III, och att bankerna kommer att uppskatta och förstå vikten av de ökade kostnader som regelverket inneburit. Visar det sig att bankerna hanterar en finansiell kris

på att bättre sätt än tidigare är detta ett kvitto på att regelverkets syfte är uppfyllt, på samma sätt som ett misslyckande från Baselkommitténs sida är ett faktum om det inte blir så. I och med den ökade mängd kapital och likviditet som numera hålls av bankerna som en konsekvens av reglerna i Basel III, vågar vi påstå att det nya regelverket med största sannolikhet kommer att bidra till ett stabilare system i och med att bankerna numera är mer motståndskraftiga mot förluster.

Även om det visade sig att den ökade mängden likviditet inte helt och hållet kan hänföras till Basel III, så är att detta något som en del av bankerna uppfyller genom interna mått samt regler fastställda av Finansinspektionen. Självklart är detta något som skapar ökade kostnader och det är troligt att bankernas kunder kommer att få bära en del av dessa i form av högre räntor. Samtidigt är detta något som vi tror kommer gynna kunderna på lång sikt i och med att ett stabilare banksystem är av betydelse även för dem. Bankerna är alla sammankopplade i det finansiella systemet vilket innebär att kriser sällan drabbar en bank ensam, och det är således viktigt att varje bank har en stadig grund att stå på eftersom de påverkas av varandra.

Vidare anser vi att det finns anledning att tro att den ökade mängd kapital som numera måste hållas av bankerna även kan ses på sådant sätt att marknadens inträdesbarriär har höjts. Detta är en tänkbar konsekvens som både kan ses som positiv och negativ. Positiv i den meningen att marknaden i och med högre kapitalkrav blir mer stabil och trygg för såväl aktörer som kunder. Baksidan av detta är emellertid att det blir svårare för nya aktörer att ta sig in på marknaden vilket skulle kunna medföra minskad konkurrens och därmed försämrade kvalitet.

7.2 Slutsats och egna reflektioner

Av studien kan slutsatsen dras att bankerna på grund av det nya regelverket håller en större mängd kapital än tidigare på grund av högre krav gällande detta. Det har även under arbetets gång visat sig att dessa nya krav har krävt stora investeringar från bankernas sida för att kunna finansiera exempelvis nya system, uppbyggnad av nya modeller och utbildning för berörd personal. Detta är något som har påverkat bankerna i form av högre kostnader, men vi tror att det kommer att gynna såväl dem som enskilda banker som hela det finansiella systemet som helhet.

Genom utveckling av nya system samt utbildning ökar såväl kompetens som kunskapsnivå beträffande riskhantering och det finansiella systemet påverkas på så sätt att bankerna genom ökad mängd kapital blir mer motståndskraftiga vid konjunktursvängningar och kriser. Striktare regler beträffande kapitalkrav kräver att resurser avsätts och att investeringar görs, men detta

måste vägas mot den nytta som kan förväntas av större säkerhet och medvetenhet gällande riskhantering i allmänhet. Trots att bankernas allmänna uppfattning är att regelverket i dagsläget är komplext och i vissa avseenden begränsande finner vi det troligt att denna uppfattning är något som kommer att minska med tiden. Vidare vågar vi påstå att denna studie bevisar att en rimlig slutsats att dra är att de största förändringarna för bankerna kom i och med påbörjandet av Basel II:s implementering 2007. En annan slutsats vi är beredda att dra är att det är för tidigt att avgöra om syftet med Basel III, som är att skapa stabilare banker, kommer att fungera som det är tänkt. Detta är något som troligen kommer att visa sig fullt ut under en rådande lågkonjunktur alternativt då en ny finansiell kris slår till.

7.3 Förslag till fortsatt forskning

Vår kvalitativa undersökning visar att Basel III är ett regelverk som kräver mer tid innan en fullvärdig utvärdering kan genomföras. Vi anser det därför vara intressant att genomföra en liknande studie längre fram i tiden då en djupare och mer förankrad analys skulle vara möjlig. Vidare är det möjligt att en värdering av Basel III kräver att regelverket utsätts för viss prövning och att det är först vid en lågkonjunktur man kan se vilken inverkan regelverket har på de fyra storbankerna och den finansiella stabiliteten i Sverige.

KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor:

Andersen, Sten, 1998, *”Den uppenbara verkligheten: Om val av samhällsvetenskaplig metod”*, Studentlitteratur AB, Lund

Bell, Emma och Alan Bryman, 2003, *”Företagsekonomiska forskningsmetoder”*, Liber AB, Lund

Boksjö, Alexander och Mikael Lönnborg-Andersson, 1994, *”Svenska finanskriser – Orsaker, förlopp, åtgärder och konsekvenser”*, Lindbergs Grafiska HB, Uppsala

Jacobsen, D. I. 2002, *”Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen”*, Studentlitteratur, Lund.

Johansson Lindfors, Maj-Britt, 1993, *”Att utveckla kunskap: om metodologiska och andra vägval vid samhällsvetenskaplig kunskapsbildning”*, Studentlitteratur AB, Lund

Holme, I. M. och Solvang, B. K. 1997, *”Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder”* Studentlitteratur AB, Lund.

Hull, J. 2007, *”Risk Management and Financial Institutions”*, Pearson Prentice Hall, New Jersey (USA).

Elektroniska källor:

Bank for International Settlements, a ”Basel Committee on Banking Supervision”

<http://www.bis.org/bcbs/index.htm>

Bank for International Settlements, 2014 b ”About the Basel Committee”

<http://www.bis.org/bcbs/about.htm>

Ekonomifakta, 2011, ”Svårare att låna för företag”

<http://www.ekonomifakta.se/sv/Artiklar/2011/Oktober/Svarare-att-lana-for-foretag/>

Finansinspektionen, 2001, ”Riskmätning och kapitalkrav”

http://fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/10_Rapporter/2001/rapport2001_1.pdf

Finansinspektionen, 2013, ”Finansinspektionens hantering av Basel I-golvet”

http://www.fi.se/upload/43_Utredningar/40_Skrivelser/2013/pm-Basel-1-golv-dec2013.pdf

Lind, Göran; Sveriges Riksbank, 2005, ”Basel II – nytt regelverk för bankkapital”

http://www.riksbank.se/Upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/goranlind.pdf

Nationalencyklopedin, ”Uppslagsverk”

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/g10>

Riksbanken, 2008, ” Finansiell stabilitet, 2008:1”

http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Rapporter/2008/FS_08_1_sv.pdf

Riksbanken, 2010, ”Basel III – skärpta regler för banker”

http://www.riksbank.se/Upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Rapporter/2010/ppr_okt_2010_ruta2.pdf

Riksbanken, 2011, ”Den nya bankregleringen Basel III”

<http://www.riksbank.se/sv/Finansiell-stabilitet/Finansiella-regelverk/Aktuella-regleringsforandringar/Den-nya-bankregleringen-Basel-III/>

Riksbanken, 2014 a, ”Systemrisk i det finansiella systemet”

<http://www.riksbank.se/sv/Finansiell-stabilitet/Riksbankens-arbete-for-att-forebygga-finansiella-kriser/Analys-och-bedomning-av-finansiell-stabilitet/Systemrisk-i-det-finansiella-systemet/>

Riksbanken, 2014 b, ”Finansiell stabilitet, 2014:2”

http://www.riksbank.se/Documents/Rapporter/FSR/2014/FSR_2/rap_fsr2_141204_sve.pdf

SOU, 2011 (Statens offentliga utredningar, 2011:78), (Finansdepartementet), ”Stärkt krisberedskap i det centrala betalningssystemet”

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/18/16/56/a1977dfc.pdf>

SOU, 2013 (Statens offentliga utredningar, 2013:65), (Riksdagen), ”Förstärkta kapitaltäckningsregler”

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utredningar/Statens-offentliga-utredningar/Forstarkta-kapitaltackningsreg_H1B365/?html=true

Svenska Bankföreningen, ”Sektorns betydelse”

http://www.swedishbankers.se/Sidor/3_Bankfakta/Sektorns%20betydelse/default.aspx

Muntliga källor:

Forsgren, Sven-Erik; kreditanalytiker i mellersta regionen, Swedbank. Intervju 7/5-2015

Johansson, Martin; biträdande avdelningschef för avdelning finansiell stabilitet, Riksbanken. Intervju 28/4-2015

Skogelid, Andreas; analytiker, Handelsbanken. Intervju 7/5-2015

Svärling, Jonas; Head of Risk and Capital Management, SEB. Intervju 6/5-2015

Södergren, Fredrik; Head of Capital & Risk Regulations, Nordea. Intervju 7/5-2015

BILAGOR

Bilaga 1: Frågor till bankerna

Grundläggande kapitalbaskrav

1. Vilken metod använder ni för att beräkna kapitalkravet för kreditrisk, och varför har ni valt just denna metod?
2. Vilken metod använder ni för att beräkna kapitalkravet för operativ risk, och varför har ni valt just denna metod?
3. Vilken metod använder ni för att beräkna kapitalkravet för marknadsrisk, och varför har ni valt just denna metod?
4. Har ni upplevt att det har varit problematiskt att implementera dessa metoder i er verksamhet?

Likviditetsregleringar

5. På vilket sätt har de nya likviditetsregleringarna, LCR och NSFR, påverkat er verksamhet?

Riskbedömning och tillsyn

6. Enligt Basel III ska banker ha en tillfredsställande hantering och bedömning av risker. På vilket sätt uppfyller ni dessa krav?

Utveckling till följd av Basel III

7. På vilket sätt har implementeringen av Basel III förändrat er verksamhet?
8. På vilket sätt har Basel III påverkat er verksamhet positivt hittills?
9. På vilket sätt har Basel III påverkat er verksamhet negativt?
10. Skulle ni beskriva regelverket som hämmande eller utvecklande?
11. Anser ni att implementeringen av Basel III kommer bli en kostsam process?
12. Hur har Basel III påverkat de verksamheter ni har utanför Sverige?

Samhällsnytta och finansiell stabilitet

13. Anser ni att Basel III är något som påverkar allmänheten och ekonomin som helhet på ett positivt sätt?
14. En hypotetisk fråga; vad tror ni skulle ha skett om Basel III hade tillämpats under finanskrisen 2007-2008? Hade Basel 3 gjort så att finanskrisen hade sett annorlunda ut?
15. Vad anser ni är det största hotet mot den finansiella stabiliteten i dagsläget?

Framtiden

16. Kan ni i dagsläget se några brister med Basel III?
17. Kan ni se några svårigheter med implementeringen i Sverige i framtiden?

Bilaga 2: Frågor till Sveriges Riksbank

Allmänt

1. Vad anser ni är de viktigaste funktionerna med Basel III?
2. Hur upplever ni processen med implementeringen av Basel III hittills?
3. Vilka skillnader har ni sett sedan implementeringen av Basel III påbörjades i Sverige?
4. Anser ni Basel III vara främst gynnande eller begränsande för bankerna? På vilket sätt?
5. Vad anser ni är det mest positiva respektive negativa med Basel III?
6. På vilket sätt har Basel III hittills påverkat bankernas riskhantering jämfört med tidigare regelverk?
7. Hur kontrollerar ni att dessa regler efterföljs?
8. Hur har svenska banker lyckats med implementeringen av Basel III jämfört med utländska banker?

Finansiell stabilitet och samhällsnytta

9. Kan Riksbanken ge exempel på hur Basel III gynnar samhället och enskilda?
10. Anser Riksbanken att implementeringen av Basel III generellt sett har varit en kostsam process för Sveriges banker?
11. Om ja, anser Riksbanken att nyttan av implementeringen kommer att väga upp kostnaderna? På vilket sätt i så fall?
12. På vilket sätt anser Riksbanken att Basel III främjar Sveriges finansiella stabilitet?
13. Vad är Riksbankens syn på samhällskostnad relativt samhällsnyttan med Basel III?
14. En hypotetisk fråga; vad tror ni skulle ha skett om Basel III hade tillämpats under finanskrisen 2007--2008? Hade det sett annorlunda ut?

Utveckling

15. Kan Riksbanken i dagsläget se några brister med Basel III?
16. Kan Riksbanken se några svårigheter med implementeringen i framtiden?
17. Upplever Riksbanken att regelverket kan vara i behov av förändring i framtiden? På vilket sätt skulle regelverket kunna förbättras?